

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

Факультет лінгвістики
Кафедра теорії, практики та перекладу англійської мови

«На правах рукопису»
УДК _____

«До захисту допущено»
Завідувач кафедри

_____
(підпис)   (ініціали, прізвище)

“ ____ ” _____ 2017р.

Магістерська дисертація
на здобуття ступеня магістра

зі спеціальності

035 Філологія

на тему: «Словотвірні та семантичні характеристики англomовної педагогічної
термінологіки у перекладознавчому аспекті»

Виконала: студентка 6 курсу, групи ЛА-71мп

_____
Бігун Ольга Вадимівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____
(підпис)

Науковий керівник Д. пед. н., професор Федоренко С. В.

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

_____
(підпис)

Рецензент _____

(посада, науковий ступінь, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

_____
(підпис)

Засвідчую, що у цій магістерській дисертації
немає запозичень з праць інших авторів без
відповідних посилань.

Студентка _____
(підпис)

Київ 2017

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I ПЕДАГОГІЧНА ТЕРМІНОЛЕКСИКА ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	8
1.1. Визначення поняття «термін», «педагогічний термін» та класифікація педагогічної термінологічної лексики.....	8
1.2. Джерела виникнення та особливості формування педагогічної терміносистеми у взаємозв'язку лінгвістичних та екстралінгвістичних чинників....	15
1.3. Лексико-семантичні характеристики педагогічної терміносистеми....	19
1.4. Словотвірні та структурні характеристики педагогічних термінів сучасної англійської мови.....	22
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I.....	27
РОЗДІЛ II ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕРМІНІВ.....	29
2.1. Шляхи відтворення англомовних педагогічних термінів українською мовою.....	29
2.2. Переклад педагогічних термінів англійської мови, представлених аббревіатурами та метафоричними словосполученнями.....	40
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II.....	45
РОЗДІЛ III ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ В ГАЛУЗІ ПЕДАГОГІКИ.....	47
3.1. Трансформаційні моделі, що застосовуються для перекладу англомовної педагогічної лексики.....	47
3.2. Корпусне дослідження складних термінів та термінів-словосполучень педагогічної сфери.....	52
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ III.....	58
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	62
Додаток А Прості педагогічні терміни англійської мови та способи їх перекладу...	66
Додаток Б Складні педагогічні терміни англійської мови та способи їх перекладу..	73

Додаток В Педагогічні терміни-словосполучення англійської мови та способи їх перекладу.....	76
Додаток Д Відсоткове співвідношення застосованих трансформацій при перекладі педагогічної термінологіки у перекладознавчому аспекті.....	93

ВСТУП

Науково-технічний прогрес свідчить про безперервний розвиток у соціальному, економічному, науковому, культурному плані. В умовах зростання інтеграції світової спільноти та включення нашої країни у світову систему, англійська мова стала засобом спілкування фахівців із зарубіжними колегами в суспільно-економічній діяльності, що передбачає практичне володіння мовою. Нині активно розвивається міжнародна співпраця, відбувається поступове взаємопроникнення культур через обмін інформацією в різних сферах людської діяльності. Спеціалізовані тексти педагогічної спрямованості англійською мовою і, відповідно, їх переклад, повною мірою відображають масштаб зростання науково-технічного прогресу. В умовах надзвичайно швидкого розвитку науки і техніки зростає роль і значення міжнародних професійних зв'язків, ділового спілкування англійською мовою. Ми спостерігаємо постійно зростаючий інтерес до перекладу вузькоспеціалізованої професійної літератури, а це, в свою чергу, свідчить про те, що необхідно розвивати спеціалізовані галузі наукового знання і людської діяльності у вузьких професійних сферах.

Центральною проблемою сучасного термінознавства залишається упорядкування термінологій різних галузей знань із постійною увагою до точних визначень наукових понять та зв'язків між ними, що має знаходити відтворення у відповідних термінопозначеннях. Основним завданням сучасного термінознавства є практичний аспект – систематизація, упорядкування та стандартизація наявної наукової термінології шляхом створення галузевих словників, підручників, посібників, довідників тощо.

Актуальність роботи полягає у зростанні інтересу до педагогічних термінів на усіх словотвірному, семантичному та перекладознавчому рівнях. Учених не полишає бажання систематизувати та уніфікувати терміносистему педагогіки, а також знайти способи перекладу англомовних термінів освітньої сфери.

Об'єктом дослідження виступає англомовна педагогічна термінологія.

Предметом дослідження є словотвірні та семантичні аспекти англомовної педагогічної термінології у перекладознавчому аспекті.

Проблеми становлення, семантики, деривації та тенденції розвитку термінологічних одиниць, фахової лексики вивчали вітчизняні та зарубіжні дослідники, зокрема Л. І. Вергун, О. О. Суперанська, Д. Д. Лотте, Б. Б. Комаровський, Б. С. Гершунський, І. М. Кантор, В. В. Краєвський, В. В. Макаєв та інші.

Мета дослідження полягає в лінгвістичному аналізі сучасної педагогічної термінології англомовних країн на семантичному та словотворчому рівнях та комплексному перекладознавчому аналізі педагогічної лексики англійської та української мов. Досягнення мети передбачає виконання таких **завдань**:

- 1) визначити поняття «термін» та «педагогічний термін», встановити функції педагогічних термінів;
- 2) проаналізувати словотворчу здатність збагачення педагогічної терміносистеми, виявити найбільш та найменш продуктивні способи творення термінів;
- 3) дослідити основні семантичні ознаки педагогічних термінів;
- 4) вивчити і систематизувати найпродуктивніші прийоми перекладу термінологічних одиниць педагогічної сфери з англійської мови на українську.

Методологічну основу дослідження становлять методи аналізу та синтезу, що використовувалися для вибірки необхідного матеріалу серед наукових доробків учених, метод дедукції, коли від загального принципу процес аналізу переходив до конкретних одиниць, прийоми класифікаційного аналізу, за допомогою якого терміни можна було розділити за класами, а також описовий метод, який давав пояснення процесам педагогічної сфери діяльності науковця.

Матеріалом дослідження слугували статті з наукових освітніх журналів, навчальні посібники, довідники закладів вищої освіти та описи навчальних програм англомовних країн.

Наукова новизна роботи полягає в дослідженні словотвірних та семантичних характеристик педагогічної термінології англомовного суспільства та в проведенні практичного аналізу основних способів перекладу освітніх термінів з англійської на українську, визначенні найуживаніших трансформацій.

Теоретична цінність визначається тим, що проведений у дослідженні опис термінів педагогічної є внеском у вивчення будови і системності англійської професійної лексики. Встановлені міжмовні відповідники термінів в українській і англійській мовах, виявлені і проаналізовані основні способи перекладу англійської педагогічної лексики становить значний внесок у загальну теорію перекладу та вирішення лексичних проблем перекладу з англійської мови на українську.

Практичне значення дослідження виявляється в тому, що його результати можуть бути використані для розробки курсу лекцій з «Лексикології», «Лінгвокраїнознавства» та інших семінарських заняттях. Практичне значення роботи полягає в тому, що заповнює одну з прогалин у вітчизняному дослідженні галузевої термінологіки сфери освіти.

Апробація результатів дослідження та публікації. Матеріали, розроблені на основі магістерської дисертації, були представлені статтею у міжнародному журналі з відкритим доступом «Advanced Linguistics», який є правонаступником «Вісника Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Серія: Філологія. Педагогіка)» (стаття подана до друку) та двома тезами для III Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Романо-германські мови в сучасному міжкультурному просторі» (Полтава, 28 листопада 2018).

Структура роботи. Магістерська дисертація складається зі вступу, двох теоретичних розділів, одного практичного розділу, висновків до кожного розділу та загальних висновків, списку використаних джерел та чотирьох додатків. Повний обсяг роботи складає 91 сторінку, а основний текст – 59 сторінок.

У **вступі** пояснюється вибір теми, її актуальність, визначається мета й завдання дослідження, встановлюються об'єкт, предмет, теоретичне та практичне значення, описуються методи дослідження, наводяться відомості про публікації основних положень магістерської дисертації.

Перший розділ «Педагогічна термінологіка як об'єкт лінгвістичного дослідження» дає пояснення, що таке «термін», «педагогічний термін», наводить приклади класифікацій педагогічних термінів, пояснює причини виникнення та

описує особливості формування педагогічної терміносистеми. Також у цьому розділі йдеться про лексико-семантичні, словотвірні та структурні характеристики педагогічної термінологіки англійської мови.

Другий розділ «Особливості перекладу англомовних педагогічних термінів» спрямований на пояснення роботи з термінами з перекладацької точки зору. Тут розглядаються трансформації, що використовуються перекладачами, а окремим підрозділом розглядається переклад педагогічних термінів, що представлені аббревіатурами та метафоричними словосполученнями.

У **третьому розділі** «Особливості перекладу англійської термінологічної лексики в галузі педагогіки» представлені результати практичного дослідження використання трансформаційних моделей, а також подані результати корпусного дослідження складних термінів та термінів-словосполучень педагогічної сфери.

Висновки підсумовують результати теоретичного та практичного дослідження, подають основні етапи роботи та показують перспективи майбутніх досліджень.

РОЗДІЛ I

ПЕДАГОГІЧНА ТЕРМІНОЛЕКСИКА ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Існування власної термінологіки в різних галузях науки, культури та техніки виступає певним показником рівня розвитку нації. Значний приріст знань, що відбувся в останні десятиріччя, став часом, коли учений зосереджується на одній сфері науки, при цьому не зважає на наукові досягнення в іншій галузі. Розвиток наукової думки та соціальної практики в Україні створюють необхідність у подальшому вдосконаленні мови науки, яка повинна максимально точно висвітлювати наукове значення в матеріальній науковій формі. Мова науки має спиратися на сучасні факти, правильні уявлення про них, відповідні слова для їх передачі. Педагогічна термінологіка, як понятійно-термінологічний апарат науки, потребує максимального впорядкування термінів.

Розробка термінологічних питань педагогіки виступає особливо актуальною в період реформування системи освіти, в умовах вільного доступу користувачів до вітчизняних та зарубіжних джерел інформації, можливості співпраці вчених різних країн. Перебудова загальної та професійної школи, введення нових державних стандартів освіти, організація нових видів і типів освітніх установ значно збагатили науку новими поняттями, посилили потребу в систематизації сучасної терміносистеми. Виникли нові поняття і терміни, що стосуються управління системою освіти, атестації та акредитації навчальних закладів, змісту та завдань освіти, навчання за допомогою комп'ютерів та мультимедійних засобів.

1.1. Визначення поняття «термін», «педагогічний термін» та класифікація педагогічної термінологічної лексики.

Термінологічна лексика являє собою важливий компонент лексичного здобутку будь-якої розвиненої мови, адже вона відображає досягнення сучасних наукових знань, науково-технічного прогресу, суспільно-культурної, політичної, економічної діяльності народу та його взаємодії з іншими етнічними спільнотами. На думку багатьох дослідників, люди звертаються до фактів науки й техніки,

зіставляють лінгвістичні дані із науково-технічними, вивчають зв'язки між ними для того, щоб отримати вичерпне пояснення лінгвістичним процесам, які можна спостерігати в термінологічній сфері. У мовознавчій науці закріпився підхід до термінів як мовних засобів, що відносяться до науково-технічного стилю і котрі є породженням поняттєво-логічного мислення.

Термінологія виступає автономною частиною будь-якої мови. Вона тісно пов'язана із науковою та професійною діяльністю особистості. Терміни будь-якої галузі науки, техніки, виробництва складають власні терміносистеми. Вони виступають важливим складником науки та техніки, адже саме за допомогою термінів формуються наукові теорії, закони, догми, принципи та постулати.

Українські і зарубіжні учені (Д. С. Лотте, О. В. Суперанська, Л. О. Симоненко, Т. І. Панько) з'ясували, що появі термінології передують час масового термінотворення. Саме тоді в окремих мовах накопичується достатня кількість тематично об'єднаних слів, що становлять одну систему понять. Наукову сферу почали обслуговувати слова, що раніше були просто побутовими поняттями. Наука зверталася до загальноживаних слів, наповнюючи їх особливим змістом, закріплюючи за ними дефініції [27, с. 3]. Сучасний етап розвитку суспільства і наукових знань характеризується виникненням термінів шляхом термінологізації – переосмислення загальноживаних слів за допомогою морфологічної деривації та запозичення готових лексем [31, с. 10]. Б. М. Головін, Р. Ю. Кобріна, А. В. Лємова, українські дослідники І. К. Білодіда, Т. Р. Кияка, Т. І. Панько, І. М. Кочан у своїх працях висували погляди щодо природи терміну, його основних ознак та відмінностей терміну від загальноживаних слів. Праці українських учених Л. О. Симоненко, М. П. Годованої, Л. І. Іващенко, Г. В. Чорновол, Л. В. Туровської присвячені теоретичним питанням термінології, дослідженню окремих галузевих систем. Особливості деривації термінів проаналізовано в дослідженнях К. Г. Городенської, Ф. О. Нікітіної, Л. О. Симоненко, А. С. Д'якова, Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловської, Л. П. Кислюк та інших.

Згадані вище учені висували свої пропозиції щодо визначень поняття «термін». Так, Д. С. Лотте переконаний, що термін – це особливе слово [21], М. Н.

Володіна у свою чергу вважає, що терміни – це не спеціальні слова, а лише слова, що мають особливу функцію, а його роль може виконувати будь-яка лексема [1]. Різноманіття поглядів щодо визначення терміну зумовлюється переважно підходами до оцінювання здатності такого слова позначати різні поняття. Одночасно, робляться спроби знайти деякі глибинні ознаки термінів. Таким чином, Б. М. Головін та Р. Ю. Кобрін під терміном вважають «слово чи підрядне словосполучення, що має спеціальне значення, яке виражає й формує професійне поняття й застосовується в процесі пізнання й освоєння наукових та професійно-технічних об'єктів і відношень між ними» [6, с. 5]. Говорячи про лінгвістичну природу терміну, необхідно зазначити, що низка вчених визнає термінами лише мовні одиниці, які мають дефініцію, і це є однією з основних ознак, на яких ґрунтується відокремлення фахової лексики від загальноживаних слів. Таким чином, В. П. Даниленко під терміном розуміє слово (або словосполучення) спеціальної сфери вживання, яке є найменуванням спеціального поняття і яке вимагає дефініції [7, с. 15]. Т. Л. Канделакі термін визначає як «слово чи лексикалізоване словосполучення, що вимагає для встановлення свого значення у відповідній системі понять побудови дефініції» [9, с. 12]. Визначення О. В. Суперанської, Н. В. Подольської, Н. В. Васильєвої поєднує в собі погляди попередніх науковців, декларуючи положення про те, що «термін – це спеціальне слово (чи словосполучення), яке прийняте в професійній діяльності й уживається в особливих умовах; словесне позначення поняття певної галузі професійних знань; основний поняттєвий елемент мови спеціального призначення. Для свого правильного розуміння термін вимагає спеціальної дефініції (точного наукового визначення)» [29, с. 14]. Українські науковці, пропонуючи визначення терміну як складника лексичної системи, враховують його використання для позначення понять різних галузей людської діяльності. Терміном називається спеціальне слово або словосполучення, що вживається для точного вираження поняття з якої-небудь галузі знання – науки, техніки, суспільно-політичного життя, мистецтва тощо [30, с.158].

Ряд визначень термінів ґрунтується на їх певних характерних ознаках. На думку О. О. Реформатського, найсуттєвішими рисами терміну є обмежена сфера використання та точне співвідношення слова та предмета чи явища [25, с. 165]. О. С. Герд робить висновок, що у термінів відсутня експресивність, образність, синонімія та омонімія в одній сфері знань [5, с. 13]. О. О. Реформатський, В. П. Даниленко, Т. Л. Канделаки, Т. І. Панько переконані у тому, що важливою специфічною ознакою терміну виступає його системність (класифікаційна та словотвірна). Автори колективної монографії «Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія» (за редакцією І. К. Білодіда) найхарактернішою ознакою терміну вбачають у його однозначності в межах однієї термінологічної системи, до якої він відноситься. Це можливе лише у тому випадку, коли термін виступає однозначним, але це не означає, що поза межами однієї сфери слово не може набувати інших значень, тобто проявляти свою полісемічну природу [30, с. 158].

Отже, головними ознаками терміну, як вважають більшість дослідників, виступають його однозначність у межах однієї терміносистеми, наявність чіткого визначення, системність і стислість. Саме на цих характеристиках ґрунтуються визначення термінів.

У зв'язку зі стрімким розвитком і модернізацією вітчизняної освіти, зміни освітньої практики та зміцненням зв'язків педагогіки з іншими науковими дисциплінами відбувається стрімке оновлення її термінологіки. Темп, з яким з'являються нові поняття та терміни, постійно зростає. З одного боку це свідчить про активні роботи, що проводяться щодо оновлення термінологічної бази педагогічної сфери, а з іншого боку цей процес створює певні труднощі, тому виникає гостра необхідність у систематизації й упорядкуванні понятійно-термінологічного апарату педагогічної сфери. Без детального аналізу, нові терміни можуть стати невикористаним баластом цієї системи.

Уперше теоретичні й історико-педагогічні аспекти педагогічної термінологіки були розглянуті Б. Б. Комаровським. Науковці Б. С. Гершунський, І. М. Кантор, В. В. Краєвський, В. В. Макаєв також зробили значний внесок у розгляд цього питання. Вони проводили історико-педагогічні дослідження процесу

створення нових слів у педагогічній сфері діяльності людини. Вони звертали увагу на шлях становлення та розвитку основних понять радянської педагогіки. І. В. Кичева аналізувала процес збагачення термінологічної системи в 90-х роках ХХ століття. М. Л. Ваховський порівнював педагогічну термінологію американського педагога Г. Манна та фундатора вітчизняної педагогіки К. Д. Ушинського. Для цього він навіть створив корпус текстів цих учених. Вищезгадані вчені у своїх роботах також порушували проблеми визначення термінів «поняття», «термін», вони намагалися виявити, як саме вони співвідносяться і різняться. Проте все ще актуальною темою виступає аналіз та виявлення специфіки понятійно-термінологічного апарату педагогічної науки.

Педагогічне поняття визначається як форма педагогічного мислення, що відображає головні властивості, взаємозв'язки і взаємовідносини предметів і явищ цієї сфери. З іншої точки зору, це поняття також виступає результатом узагальнення сутнісних характеристик певного класу явищ. Розглянувши загальну класифікацію понять, що подається в «Російській педагогічній енциклопедії» [26, с. 172 - 173], педагогічні поняття в залежності від характеру відображених у них предметів та явищ можна розділити на конкретні й абстрактні, а в залежності від типу узагальнення – на емпіричні (не виходять за межі чуттєвого досвіду й відображають зовнішні загальні властивості) й теоретичні (є результатом теоретичного аналізу й узагальнення й відображають внутрішні сутнісні властивості).

У роботі ми будемо спиратися на дефініцію, представлену у праці Б. Б. Комаровського «Російська педагогічна термінологія», що вийшла друком у 1969 році. Отже, педагогічний термін – це точно обмежене в науковому й практичному розумінні позначення педагогічних понять [13, с. 5]. Необхідно зазначити, що інші науковці загалом не вдаються до власних пояснень педагогічного терміну як лексичної одиниці наукової сфери, а лише звертаються до певних характерних ознак терміну, поданих у працях більш загального спрямування.

Учені значно більше уваги приділяють сутності таких термінів як «педагогічна термінологія» та «термінологічна система педагогіки», які у нашій роботі вважаються синонімічними. І. М. Кантор одним із перших дав певну

характеристику педагогічній термінології у своїй роботі «Педагогічна лексикографія і лексикографія», що вийшла друком у 1968 році. У ній автор говорить про широке розуміння цього явища і визначає його як сукупність лексичних засобів, що обслуговують теорію та практику виховання й навчання. Педагогічна термінологія пов'язана із загальною лексикологією, але має свої характерні проблеми, адже вона обслуговує конкретну галузь знань і позначає певну систему наукових понять. На думку І. М. Кантора, головною проблемою педагогічної термінології виступає проблема чіткості й однозначності лексичних засобів [10, с. 168-169]. Б. Б. Комаровський у своїх працях визначає педагогічну термінологію не тільки в широкому, а й у вузькому розумінні. У більш загальному розумінні, на думку ученого, вона являє собою систему лексичних засобів та найменувань, що застосовуються у теорії та практиці виховання та навчання. Таким чином, Б. Б. Комаровський долучає до лексичного фонду педагогіки не лише педагогічні терміни, а й найменування предметів, що використовуються під час навчання, назви типів навчальних закладів, видів навчального обладнання. Що стосується вузького розуміння, то це лише сукупність термінів, які закріплюють основні поняття педагогічної науки [13, с. 5].

Таким чином, переважна частина наукових праць засвідчує, що термін – це спеціальне слово чи словосполучення, яке слугує для вираження поняття певної галузі знань; для розкриття свого значення вимагає дефініції. Основи теоретичних досліджень фахової лексики закладені вченими різних поколінь і шкіл. Завдання й проблеми термінологічних досліджень знаходять висвітлення в працях мовознавців, які зосередили увагу на формуванні різних аспектів і підходів до вивчення термінології, терміну та його сутнісних ознак.

Як лінгвістична система, педагогічна термінологія являє собою сукупність лексичних засобів. Б. Б. Комаровський розробив класифікацію у залежності від її наукової цінності та ступеня зрілості, таким чином існують:

- Стабільні терміни – терміни, що загально признані на певному етапі розвитку педагогіки. До них відносять термінологічні та номенклатурні позначення, що отримали загальне визнання. Їх широко використовують у педагогічній науці та

практиці (*education* – *освіта*, *learning* – *навчання*, *methodology* – *методика*, *lesson* – *урок*).

- Умовні терміни – терміни на позначення педагогічних понять, що не отримали широко визнання й не відрізняються високою точністю (*educational system* – *виховна система*, *round table* – *сучасна дискусійна форма*).

Як лексичну систему, Б. Б. Комаровський також представляє у залежності взаємозв'язку між термінами. Таким чином, виокремлюються такі терміни:

- Корелятивні терміни – терміни, що позначають співвідносні поняття. Серед них виділяють парні терміни (*analysis* – *аналіз*, *synthesis* – *синтез*), порівняльні терміни (*short-term and long-term memory* – *короткочасна та довготривала пам'ять*), взаємозумовлені терміни (*heredity and surroundings* – *спадковість та середовище*).

- Синонімічні терміни – терміни, що близькі за значенням, але різні за звуковою формою слова. Головною особливістю виступає однозначність, але народна мова багата синонімами, які також увійшли до педагогічної термінології (*schoolboy / pupil / student* – *учень*, *teacher / master / tutor* – *вчитель*).

- Антонімічні терміни – терміни, що мають протилежне значення (*liberal and conservative style of management* – *ліберальний та консервативний стиль керівництва*).

- Полісемічні терміни – терміни, яким притаманна багатозначність (*plan* – 1) *навчальний план* – *school plan*; 2) *scheme* – *схема*) [13, с. 18-24].

Б. Б. Комаровський стверджував, що педагогічна термінологія – це предметно-тематична система, котра систематизується на основі предметно-тематичної близькості понять. Керуючись законами логіки, учений запропонував предметно-тематичну класифікацію термінів, що утворює певний тематичний ряд:

- Загальнопедагогічні терміни – терміни, що відображають основні категорії педагогіки, педагогічні закономірності, педагогічні типології, назви напрямів та течій у педагогіці (*creative thinking* – *творче мислення*, *critical thinking* – *критичне мислення*).

- Терміни теорії виховання – терміни, що відображають типологію виховання, зміст виховання, його принципи, методи та прийоми, діяльність вихователя (*infant education* – навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку, *vocational education* – професійна освіта).

- Терміни теорії загальної й політехнічної освіти й навчання – терміни, що відображають вихідні поняття й принципи дидактики, номенклатуру, яка стосується змісту освіти, методів і засобів навчання, організаційних форм навчання (*philosophical foundations of education* – філософія освіти; *social education* – соціальна педагогіка).

- Терміни організації народної освіти й управління шкільною справою – терміни, що відображають системи освіти, внутрішній розпорядок шкільного життя (*break* – перерва, *classroom* – кабінет).

- Терміни історії педагогіки – терміни, що відображають розвиток історико-педагогічного процесу (“*Three R’s*” – *Reading, Writing, Arithmetic* – Читання, Письмо та Арифметика; *Sewing and Needlework class* – клас шиття та в’язання) [13, с. 27 - 33].

Таким чином, можна дійти висновку, що єдиного всеохоплюючого визначення терміну немає. Необхідно розглядати усі аспекти, що зазначені декількома науковцями, а не тлумачити педагогічні терміни, подані конкретним автором. Слід також пам’ятати про можливість існування інших визначень, термінів та підходів до розгляду педагогічних явищ та процесів. Неприємним наслідком цього є те, що автори та читачі педагогічної літератури іноді нехтують загальноприйнятою педагогічною термінологією, вдаючись до вигадкування власних термінів та довільного тлумачення існуючих дефініцій.

1.2. Джерела виникнення та особливості формування педагогічної терміносистеми у взаємозв’язку лінгвістичних та екстралінгвістичних чинників.

Перш за все, необхідно зазначити, що творцем народної педагогіки був сам народ, а тому народна педагогічна мудрість відрізняється автентичністю, а відтак

часто слугує джерелом педагогічної правди і наукової педагогіки. На сьогоднішній день етнопедагогіку іноді читають як додатковий курс під час педагогічної підготовки вчителя.

Крім того, своєрідну педагогічну функцію виконують також література, образотворче мистецтво, музика та філософія, які вводять людину у певну систему цінностей. Кожен автор (письменник, художник тощо) своєю творчістю виховує, а отже у певному сенсі є педагогом. Педагогіка включає в себе фундаментальний (теоретичний) і прикладний (конкретно-дидактичний) рівні [32, с. 51]. Перший із них засвідчує її давній зв'язок з філософією, де вивчається соціальне замовлення, котре спирається на відповідну науково-педагогічну спадщину, досягнення суміжних наук та на дані практичної діяльності і формує загальні, оптимальні для даного часу, педагогічні рекомендації, певні принципи, закономірності, правила. Вивчення педагогіки цього рівня у педагогічних закладах покликане забезпечити становлення відповідного педагогічного світогляду майбутнього вчителя. Значний вклад у теорію української педагогіки внесли Володимир Мономах («Поучения дітям»), Г. С. Сковорода, П. Д. Юркевич, К. Д. Ушинський, П. О. Куліш, Б. Д. Грінченко, С. Ф. Русова, І. М. Стешенко, С. О. Сірополко, О. Ю. Дзерович, В. О. Сухомлинський, М. Г. Стельмахович та ін.

Педагогічні предмети прикладного рівня «вбирають» рекомендації теорії педагогіки і розробляють методи їх реалізації стосовно навчання різних шкільних дисциплін, практики позаурочної та позашкільної роботи тощо.

На виникнення нових термінів у сфері освіти впливають різні чинники: розвиток науково-методичної думки, реформування освіти, зміна навчальних планів та програм, поява нових курсів, інновації у фінансуванні освіти, розвиток технічних засобів навчання, зміни у політичній сфері, ступінь відкритості суспільства, його багатонаціональність, тенденція до економії мовленнєвих засобів, збільшення чи зменшення активності та продуктивності різних способів словотворення тощо.

Джерелами поповнення педагогічної терміносистеми, поряд із переосмисленням значень слів загальнолітературної мови та запозиченнями з інших мов або ж національних

варіантів однієї й тієї самої мови, є й деякі інші терміносистеми – фінансово-банківської справи (*need-gapping* – *часткова фінансова підтримка студентів*), політики (*preferential packaging* – *рейтингове преміювання студентів, преміювання кращих студентів*), медицини (*dependent learner* – *ТЗН-залежний учень*), військової справи (*drop-drill* – *вправа «На підлогу!» (або «Лягти!»)*), сільського господарства (*hot housing* – *«тепличний метод»*, інтенсивна методика навчання дітей, щоб виховати їх дуже освіченими), інформаційних технологій (*virtual student* – *віртуальний студент, keyboard revolution* – *«комп'ютерна революція» (інтенсивне впровадження комп'ютерних технологій у навчання)*), спорту (*gender wrestling (mixed gender wrestling)* – *змагання у середній школі зі змішаної боротьби*) та ін.

У зарубіжній педагогіці існує чимало течій, що є ознакою розмаїття і свободи педагогічної думки. Їх можна звести до трьох напрямів: філософського, психолого-педагогічного, соціального [18, с. 87].

Педагоги-теоретики у філософії цікавляться установками і принципами методології наукового пізнання. Окремі її прихильники (Дж. Мур, Л. Вітгенштейн, Б. Рассел) зробили певний внесок в уточнення й систематизацію логічних принципів і методичних прийомів наукового дослідження, відкрили широкі можливості застосування математичних методів дослідження в педагогіці. Прагнення розширити сферу використання в педагогіці математичних методів свідчать про намагання вчених-педагогів досягти більшої об'єктивності результатів своїх досліджень. Однак аналіз праць деяких західних педагогів переконує, що за складним математичним апаратом дослідження педагогічних проблем приховується бідність педагогічного змісту. Абсолютизація кількісних показників призводить до помилкових теоретичних висновків. Учені вважають, що дитина має право на свободу вибору знань. Тому цикл предметів, які підлягають вивченню, повинен бути

не обов'язковим, а вибірковим. Завдання вчителя – не озброєння учнів системою знань, а створення сприятливих умов для саморозкриття кожної особистості: він пропонує учням різноманітні навчально-виховні ситуації, а вони вибирають ті, що найбільше їм імпонують, завдяки яким зможуть найкраще розвинути свої потенційні можливості. Для цього в класі має панувати невимушена атмосфера, яка сприяє вибору теми заняття, вільному пошуку способів її реалізації, експериментуванню. Найважливішим є не рівень освіченості, не рівень знань, якими озброїла учня школа, а вміння «слухати свої внутрішні імпульси», «пізнати самого себе» [18, с. 128].

Психолого-педагогічний напрям репрезентує експериментальна педагогіка. Свого розвитку вона набула у концепціях В. Лая і Е. Меймана у 20-ті роки XX ст. і активізувалася на початку 60-х. Застосовувані її представниками експериментальні методи дослідження внесли нове розуміння в проблему співвідношення педагогічної теорії та практики, сприяли розширенню зв'язків педагогіки з іншими науками, зокрема з психологією і соціологією, перенесенню акценту з орієнтації на особистість дитини, на соціально-економічні чинники її виховання і навчання. Важливою в експериментальній педагогіці є проблема спілкування учасників навчально-виховного процесу, таким чином почалося вивчення внутрішньогрупових відносин, їх впливу на формування індивіда, виявлення лідерів та ін. [18, с. 105].

Соціальний напрям репрезентує педагогіка ноосфери, нового мислення. Ноосфера — сфера взаємодії природи і суспільства, в межах якої розумна людська діяльність є визначальним чинником розвитку. Поняття «ноосфера» було запроваджено в науковий обіг на початку XX ст. (П. Тейяр де Шорден, А. Леруа-Луран), а розвитку воно набуло у працях В. І. Вернадського [33, с. 86]. Головними завданнями педагогіки ноосфери виступають гуманістичне виховання як формування загальнолюдського на основі національного; екологічне та економічне виховання як підготовка до екологічного та економічного виживання; розвиток творчих здібностей кожної людини відповідно до її потенційних можливостей; виховання засобами шедеврів світової культури; інтенсивне вивчення іноземних мов

з метою вільного спілкування у світовому масштабі; базова освіта всім; комп'ютеризація освіти як інформаційна технологія освіти.

У лінгвістиці позамовні та внутрішньомовні чинники вважають головним стимулом, який постійно впливає на розвиток мови. Тобто перебудова мовної системи відбувається під впливом двох різних рушійних сил, із яких одна пов'язана з призначенням мови й реалізацією комунікативних потреб суспільства, а інша – із принципами організації мови, з її існуванням у формі особливої системи знаків. Мова виявляє внаслідок цього подвійну залежність – від середовища, у якому вона існує, з одного боку, та її внутрішнього механізму й улаштування – з другого [31, с. 33].

Таким чином, поповнення термінології мов, як і лексичного складу мови загалом, відбувається на основі зовнішніх та внутрішніх чинників. Так, до зовнішніх належать ті імпульси, що надходять із зовнішнього середовища, а до внутрішніх – закони розвитку, закладені в самій мові. На постійну взаємодію та взаємозалежність зовнішніх і внутрішніх чинників розвитку мови звертали увагу О. С. Мельничук, Ф. П. Філін, В. К. Журавльов, Є. В. Кузнєцова, В. М. Русанівський, С. В. Семчинський, О. Г. Муромцева, О. О. Тараненко, О. А. Стишов та інші. Між названими чинниками завжди існує тісний зв'язок, оскільки мова виникла в суспільстві, обслуговує його й поза суспільством неможлива, як неможливе суспільство без мови.

Отже, терміни формуються під впливом постійного розвитку педагогіки як науки та суміжних з нею дисциплін. Розвиток людського світобачення обов'язково має знайти своє відображення в освітньому процесі, коли людину знайомлять з новими відкриттями, дослідженнями, досягненнями. Терміни переходять з однієї вузько-спеціалізованої сфери використання до навчальних закладів, де стають вживаними та поповнюють терміносферу учасників освітнього процесу.

1.3. Лексико-семантичні характеристики педагогічної терміносистеми.

Будучи невід'ємною частиною всієї лексичної системи, педагогічна термінологіка зберігає основні семантичні особливості загальновживаної лексики,

пристосовуючи їх до використання фахівцями сфери освіти в їх професійній діяльності. Семантико-тематичний розподіл педагогічних термінів засновується на позамовній діяльності людини, у схожих та відмінних реаліях життя, які активно залучають до лексикології задля дослідницьких цілей. Такі реалії групуються за рисами у тематичні групи, елементи якої поєднуються за певною родовою ознакою між собою. Зазначення необхідності вивчення семантичних відношень між словами, дослідження законів і правил внутрішніх змін у групах семантично пов'язаних слів містяться у працях О. О. Потебні, який писав, що «мова є впорядкованою системою, будь-яке її явище знаходиться у зв'язку з іншим» [24, с. 53]. Л. В. Щерба розглядав системні властивості слова та його трактування у словниках різних типів, зауважуючи, що слова кожної мови утворюють систему і зміна їх значень є зрозумілою лише всередині такої системи [37, с. 290]. Свого часу В. В. Виноградов неодноразово підкреслював, що словниковий склад мови є системою різних лексико-семантичних розрядів або рядів слів [45]. За свідченнями дослідників, вирішення термінологічної плутанини стає можливим шляхом виокремлення чітких принципів формування семантичних груп, до яких вони належать.

Під час вивчення педагогічних термінів на понятійному рівні, вони розподілялися на певні класи за їх тематичною класифікацією. Така організація забезпечує існування чітких, логічних груп лексичного матеріалу англійської мови. Таким чином, Н. Д. Костенко у своїй праці пропонує таке розділення педагогічних термінів за їх лексико-семантичними характеристиками:

1) Учасник навчального процесу (Learning Process Participant):

- Терміни, що позначають персонал, який відповідає за саме навчання (*auxiliary teaching stuff* – допоміжний викладацький склад, *assistant professor* – помічник професора);
- Терміни на позначення педагогічних посад у вищих навчальних закладах (*lecturer* – лектор, *senior lecturer* – старший лектор);
- Терміни на позначення студентів, які навчаються у вищих навчальних закладах (*arts student* – студент курсу *Museum*; *graduate (student)* - випускник);

- Терміни на позначення персоналу, що опосередковано бере участь у викладацькому процесі (*chancellor (president)* – ректор, *vice-chancellor (vice-president)* — проректор);
- Люди, які працюють в адміністрації (*secretari* – *secretaries*, бухгалтерія – *bookkeeping*).

2) Освітні інституції (Educational Establishment):

four year college – чотирирічний коледж, *technical college* – технічний коледж.

3) Методи навчання та викладання (Methods of Teaching and Learning):

story – розповідь, *lab method* – лабораторний метод, *book-and-slide presentation* – книжково-слайдовий метод (презентація).

4) Терміни на позначення навчальних дисциплін (Disciplines):

- Шкільні (*college-preparatory subjects* – предмети, за якими готуються до вищого закладу освіти);
- Університетські (*social and behavioral sciences* – суспільні та біхевіористські науки).

5) Оцінювання результатів навчання (Assessment):

outcome-based assessment – оцінювання, що базується на кінцевих результатах навчання.

6) Документи про освіту (Certificates, diplomas, laws):

International Baccalaureate (IB) Certificate – Сертифікат про отримання міжнародного бакалаврату.

7) Організація навчального процесу (Educational process organisation): *learning by doing* – навчання через виконання, *problem-based instruction* – проблемне навчання [17, с. 47-51].

Під лексико-семантичними групами ми розуміємо відносно сталі, замкнені системи, що об'єдналися за певною диференційною ознакою. Але ця стабільність не виключає можливості утворень підкласів. Таким чином, майже кожен з наведених класів вміщує у собі декілька підкласів, що сполучилися за спільною для них ознакою. Семантична група – це сукупність понять, що репрезентуються лексичними одиницями, які інтегровані в одне ціле загальною семантичною

ознакою. Вони називають явища відповідно до їхніх поняттєвих, предметних та функціональних особливостей. Поданий розподіл об'єднує у собі слова, словосполучення та лексико-семантичні варіанти слів, що характеризують поняття, явища та процеси, що пов'язані з навчальним простором.

Розподіл педагогічних термінів за лексико-семантичними групами свідчить про важливість тієї чи іншої диференційної ознаки як соціолінгвального чинника на сучасному етапі розвитку знань. Сучасні потреби навчального процесу визначають певний рівень концентрації понять із відповідною характерною рисою.

Іноколи синоніми можуть належати не одній семантичній групі, а й входити до інших лексико-семантичних систем інших наук. Розглянемо, наприклад, словосполучення *brained-based learning* – *система навчання, що базується на останніх дослідженнях у сфері неврології*, тобто на тому, як функціонує мозок. Спорідненими за значенням виступають слова *educational neuroscience and mind*, що позначають *сфери наукових досліджень, які спрямовані на вивчення роботи мозку в процесі навчання*.

Таким чином, лексико-семантична система, незважаючи на свою багатовимірність і неоднорідність, все ж таки виступає системою, яка безпосередньо пов'язана з об'єктивною дійсністю. Досліджувані компоненти семантичної групи виступають як системно організований фрагмент лексичного складу мови, вони є вагомою основою впорядкованості цієї системи, про що свідчать їхні відношення.

1.4. Словотвірні та структурні характеристики педагогічних термінів сучасної англійської мови.

Розвиток мови зумовлений значною мірою розвитком її словотвірної системи, становленням нових словотвірних моделей слів, заміною старих чи зменшенням їхньої продуктивності й багатьма іншими чинниками. Установлення тенденцій розвитку словотворчих процесів, удосконалення теорії й практики лексикографії завжди були найважливішими проблемами мовознавчих досліджень.

Аналіз шляхів і особливостей еволюції термінології повинен бути першочерговим завданням науки, оскільки «без цього сучасному термінознавству

загрожує небезпека перетворитися на суто описову науку, яка фіксує окремі сторони пластів спеціальної лексики, без узагальнення результатів окремих досліджень і спроб їхньої інтерпретації, і, отже, нездатну дати спеціалістам-предметникам уявлення про сутність термінологічних явищ» [8, 121]. Тому розгляд галузевої термінології як частини системи загальнолітературної мови потребує ґрунтовного аналізу не тільки з лексико-семантичного, а й зі словотвірного погляду для з'ясування структури, специфічних ознак, а також загальних механізмів творення нових термінів.

Словотворення термінологічної лексики як частини мовної системи висвітлено певною мірою в працях багатьох науковців (Д. С. Лотте, В. П. Даниленко, О. В. Суперанської, Л. О. Симоненко, Ф. О. Нікітіної, А. С. Д'якова та інших).

Найпоширенішим способом творення термінів педагогічної сфери виступає афіксальний. Таким чином, використовується визначений набір словотвірних афіксів із загального арсеналу словотвірних засобів сучасної англійської мови. Нові терміни, що утворилися шляхом афіксації, становлять 52.8% від загалу [17, с. 132]. Найуживанішими префіксами, що визначають протиставлення, виступають *un-* (*unworldly* – невмотивований), *re-* (*re-education* – перекваліфікація). Антонімічними за значеннями є такі префіксальні елементи як *mono-* (*monomath* – спеціаліст вузького профілю), *multi-* (*multiskilling* – «майстер на всі руки») та *poly-* (*polymath* – ерудит). Продуктивними також вважаються префікси *up-* (*to upskill* – покращувати навички), *over-* (*oversharing* – надмірна щирість).

На відміну від префіксів, що, як правило, не змінюють частиномовну приналежність слів, чимало суфіксів здатні виконувати таку функцію. Учені зазначають, що одними з найпродуктивніших суфіксів виступають *-ation /-tion* (*evaluation* – оцінювання), *-er /-or* (*instructor* – інструктор), *-ing* (*monitoring* – моніторинг), *-ist* (*linguist* – людина, котра відмінно користується мовою) для творення іменників, *-ate* (*evaluate* – оцінювати), *-fy* (*exemplify* – наводити приклади), *-ize* (*harmonize* – приводити до ладу) для утворення дієслів і *-able* (*understandable* – зрозумілий), *-ic* (*basic* – початковий) – для прикметників. Латинський суфікс *-ism* демонструє характерне для сучасної англійської мови розширення семантики і

реалізує значення *доктрина, теорія, принцип* (*transhumanism* – наука, яка займається вивченням особливостей майбутньої «постбіологічної людини», *hacktivism* – принципи зміни та маніпулювання інформацією, *timism* – принципи повчання, які є не зовсім корисними). Цікавим є використання зменшувально-пестливого суфікса *-ie* для творення слів зі значенням *представник певної групи, пов'язаної з процесом навчання або здобуття знань* (*skippie* – студент або учень, який має роботу та певний дохід) [20, с. 71].

Наступним продуктивним способом творення слів виступає скорочення. Як результат дії екстралінгвістичних та лінгвістичних чинників до вжитку входять нові мовні одиниці, які передають зміст понять і при цьому економлять енергію, час та простір у письмовій комунікації. Виділяють три основні структурні типи скорочень:

- 1) Ініціальна аббревіація (*ASCD* – *Association for Supervision and Curriculum Development* – Асоціація контролю та розробки розкладу, *NCLB* – *No Child Left Behind* – вільний та рівний доступ кожної дитини до освіти);
- 2) Телескопія (*Oxbridge* = *Oxford* + *Cambridge*, *kidfluence* = *kid* + *influence*);
- 3) Змішаний (*g-learning* – *game-based learning* – навчання, що базується на іграх, *e-Science* – віртуальна наука) [17, с. 144].

В англомовній педагогічній термінології поширене явище конверсії. Найбільш продуктивною є модель переходу іменника у дієслово (вербалізація): *interview* – бесіда і *to interview* – бесідувати; *overstudy* – перевантаження заняттями і *to overstudy* – перевантажуватися заняттями.

Ще одним характерним способом творення педагогічних термінів вважається словоскладання. Одним із найпоширенішим словом виступає *based* (*school-based* – шкільний, *achievement-based* – той, що засновується на досягненнях, *activity-based* – той, що засновується на діяльності). Виділяють такі класи складних слів:

- 1) Слова, утворені складанням простих основ: *chalkface* – учительовання, *nightline* – студентська служба підтримки студентів;
- 2) Складно-похідні слова: *all-nighter* – нічне навчання, *redshirting* – утримання дитини від дитячого садку протягом року для кращого її розвитку;

3) Лексикалізовані синтаксичні утворення: *just-in-time learning* – навчання за потреби, *day-to-day work* – стабільна робота [22, с.117].

У складі англомовної педагогічної терміносистеми є певні ключові слова, що складають базисну термінологію і входять до термінологічної системи як необхідні і обов'язкові елементи: *education, learning, training*, навколо яких утворилася велика кількість термінологічних словосполучень. Активними також у створенні бінарних сполучень є терміни *school, test, college* [28, с. 7].

Структурні особливості педагогічної термінології за своєю будовою поділяються на:

1. Прості, які складаються з одного слова: *program* – програма, *grant* – грант, *course* – курс. Прості терміни неоднорідні за кількістю словоутвірних компонентів. На цій підставі однокомпонентні терміни поділяють на групи:

А) до структури терміна входить лише одна основа: *student* – студент, *teach* – вчити, *study* – навчатися;

Б) структуру терміна складає основа та один чи більше афіксів: *examination* – оцінювання, *scholarship* – стипендія, *classmate* – однокласник.

2. Складні, які складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс: *brainwashing* – контроль розуму, *zero-tasking* – лінощі.

3. Терміни-словосполучення, які складаються з декількох компонентів: *interdisciplinary teaming* – міждисциплінарна підготовка, *mind mapping* – графічна схема зв'язків [17, с. 164].

Серед термінів переважають терміни-словосполучення, зокрема двокомпонентні.

До них належать такі типи:

1) прикметник + іменник.

2) іменник + іменник.

Таким чином, аналіз педагогічної термінологічної лексики англійської мови дозволяє спостерігати найактивніші лексико-дериваційні мовні процеси, дослідження яких сприяє формуванню уявлення про роль та місце термінів у мові та освітній сфері. Галузева термінологія утворюється на основі тих самих способів і

типів, що й слова літературної мови, відмінність полягає лише в продуктивності тієї або тієї словотвірної моделі чи формантів.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I

Сфера освіти у наш час є одним із головних факторів розвитку людства. У новому тисячолітті інформація і наукові знання складатимуть найважливіший стратегічний ресурс. Наш час позначений тим, що майже в усіх національних мовах спостерігається термінологічний вибух. Термін – це слово чи підрядне словосполучення, що має спеціальне значення, яке виражає й формує професійне поняття та застосовується в процесі пізнання й освоєння наукових та професійно-технічних об'єктів і відношень між ними. Під педагогічним терміном розуміють точно обмежене в науковому й практичному розумінні позначення педагогічних понять.

Педагогічна терміносистема розвивається завдяки розвитку науково-методичної думки народу та технічних засобів навчання, реформуванню освіти, зміни навчальних планів та програм, появі нових курсів та інновацій у фінансуванні освіти, тенденції до економії мовленнєвих засобів, збільшення чи зменшення активності та продуктивності різних способів словотворення тощо. Так у педагогіці з'явилися такі поняття, як-от: *need-gapping – часткова фінансова підтримка студентів, preferential packaging – рейтингове преміювання студентів, hot housing – «тепличний метод», інтенсивна методика навчання дітей, щоб виховати їх дуже освіченими*. Поповнення термінології відбувається на основі зовнішніх (імпульси навколишнього середовища) та внутрішніх чинників (закони розвитку, закладені у мові), що постійно знаходяться у взаємодії.

Педагогічна термінологіка зберігає основні семантичні особливості загальнонавчальної лексики, пристосовуючи їх до використання фахівцями сфери освіти в їх професійній діяльності. Вона розділяється на сталі лексико-семантичні групи, об'єднані за певною диференційною ознакою. Таким чином, педагогічні терміни можна розділити на 7 груп: 1) учасник навчального процесу; 2) освітні інституції; 3) методи навчання та викладання; 4) навчальні дисципліни; 5) оцінювання результатів навчання; 6) документи про освіту; 7) організація

навчального процесу. Розподіл педагогічних термінів на такі лексико-семантичні групи свідчить про важливість диференційної ознаки, яка дозволяє упорядкувати термінологічну систему. До цих груп входять прості, складні терміни, а також терміни-словосполучення. Найпоширенішим способом творення термінів педагогічної сфери виступає афіксальний: додавання префіксів (*monomath* – *спеціаліст вузького профілю*) та суфіксів (*evaluation* – *оцінювання*). Наступними продуктивними способами творення педагогічних термінів виступає скорочення (*e-learning* – *електронне навчання*), конверсія (*interview* – *бесіда* і *to interview* – *бесідувати*), словоскладання (*school-based* – *шкільний*). Галузева термінологія утворюється на основі тих самих способів і типів, що й слова літературної мови, відмінність полягає лише в продуктивності якоїсь словотвірної моделі чи словотвірних елементів.

РОЗДІЛ II

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕРМІНІВ

З огляду на плани нашої країни щодо входження в спільний європейський освітній простір перед сучасними перекладачами все гостріше постають питання адекватного перекладу термінології, що пов'язана з навчальним процесом та науковою роботою, які постійно відбуваються у вищих навчальних закладах. Такий адекватний переклад дає можливість ознайомити інші країни зі здобутками вітчизняної освіти та науки, а також перейняти досвід більш досвідчених шкіл. Неправильний же, неадекватний переклад викликає в кращому разі непорозуміння або ж створює викривлену уяву про те, що відбувається в вищій освіті по всьому світові. Для того, щоб успішно досягти поставленої мети, перекладач повинен не просто бути в курсі побуту, політики, філософії англомовних держав та України, але й бути обізнаним про реалії їх життя. У першу чергу це відноситься до понять, які не існують апріорі у Великій Британії та США і для яких немає в англійській мові готових еквівалентів. Саме ця проблема викликає найбільше труднощів серед практикуючих перекладачів. Але на допомогу приходять трансформації, використання яких неодмінно допомагає спеціалісту передати інтенцію мовця таким чином, щоб бути зрозумілим.

2.1. Шляхи відтворення англомовних педагогічних термінів українською мовою.

Переклад текстів педагогічної тематики відіграє важливу роль у житті кожної країни, тому що він виступає одним із факторів розвитку освітньої сфери у цілому. Під час дослідження труднощів перекладу одиниць цієї терміносистеми, можна визначити низку чинників, що впливають на цей процес. Одним із недоліків виступає відсутність розгорнутого матеріалу, присвяченого аналізу термінологічних та стилістичних особливостей труднощів перекладу текстів педагогічної сфери, та такі чинники, як незмінна зацікавленість вивчення англійської мови; зв'язки між народами, що розвиваються; постійна потреба людини спілкуватися й пізнавати

нове; потреба використання англійської мови у професійній діяльності, яка збільшується; постійне удосконалення термінологічних систем у галузі наукового значення, а також необхідність приведення українських термінологічних систем до міжнародних стандартів.

Переклад наукових текстів з педагогіки викликає, у першу чергу, певні термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі. Причинами існування термінологічних складнощів перекладу виступають розбіжності в картині світу англійської та української мов, особливості багатозначності англійських і українських слів, відсутність у мові перекладу відповідників нових термінів, особливості словотвору і термінотворення в англійській та українській мовах та інше, але існує низка перекладацьких прийомів, що дозволяє при коректному їх використанні подолати будь-які лексичні труднощі. Різні аспекти даної проблеми розглядалися в низці праць, які, проте, переважно стосувалися української мови, зокрема аналізувались синтаксичні відношення в українській термінології, міжмовна термінологічна омонімія як проблема термінографії та перекладу, семантична структура та системообумовлені семантичні характеристики [1]. Багато книг та посібників присвячено вивченню проблеми перекладу текстів, але мало хто зосереджував свої дослідження саме на використанні перекладацьких прийомів подолання лексичних труднощів під час перекладу педагогічних текстів, а ця тема є досить важливою, враховуючи зростаючу популярність іноземних мов та гостру необхідність людини сучасного світу їх вивчати.

З точки зору практики перекладу, всі елементи денотативної системи вихідної мови (лексичні та фразеологічні одиниці) поділяються на дві групи:

- 1) ті, що вже мають відповідники («перекладні еквіваленти»);
- 2) ті, що не мають відповідників у цільовій мові.

Перші називаються одиницями, що мають перекладні елементи у мові перекладу, а другі – безеквівалентними одиницями. Еквівалентні одиниці поділяються на одноеквівалентні (ті, що мають тільки один перекладний відповідник) і багатоеквівалентні (ті, що мають два або більше перекладних відповідників). Слід мати на увазі, що йдеться про словникові відповідники, тоді як

відповідник певного слова чи фрази оригіналу в тексті може бути тільки один з кількох. Еквівалентні лексичні та фразеологічні одиниці не повністю представлені в перекладних словниках та в текстах, але існують в мові перекладу як перекладні еквіваленти. Неоднозначні слова мають кілька перекладних відповідників залежно від кількості їхніх значень (лексико-семантичних варіантів). Відповідники неоднозначного слова називаються варіантними відповідниками. Під варіантним відповідником розуміється один із можливих способів перекладу терміну. Варіантний відповідник передає, як правило, якесь одне значення слова вихідної мови, тобто кожний варіантний відповідник є перекладним еквівалентом якогось одного лексико-семантичного варіанта багатозначного слова. Відповідно, кожний з цих лексико-семантичних варіантів має свій перекладний еквівалент. Варіантні відповідники – це найпоширеніший вид перекладних відповідників, оскільки більшість слів (в тому числі значна кількість термінів) є однозначними у певній сфері, отже потребують під час перекладу вибору або утворення відповідника лексико-семантичного варіанта слова. Варіантні відповідники можуть бути зафіксовані в перекладних словниках, і тоді вони називаються словниковими варіантними відповідниками [34]. Якщо поняття ґрунтується на його найголовнішій властивості чи вдалому порівнянні, то й в інших мовах ці ознаки вважатимуться визначальними. У таких випадках переклад терміну перетворюється на переклад звичайного слова, коли потрібно знайти вдалий еквівалент у власній мові до певного наукового поняття: *perception* – *сприйняття*; *result* – *результат*; *concept* – *поняття*; *subject* – *предмет*. Лише деякі українські терміни в описуваній галузі мають прямі еквіваленти в мові перекладу, наприклад: *декан* – *dean*, *професор* – *professor*, *ректор* – *rector*. Хоча і в цих випадках сфери і частотність вживання слів можуть не співпадати в двох мовах. Скажімо, посаді ректора в Англії і в США відповідають *Chancellor* або *President*, що є аналоговим перекладом. Цікаво, що *Lord Rector* в Шотландії означає голову студентської ради, який є членом Ради університету. *Rector* в потрібному нам значенні широко вживається в Європі, Південній Африці, Пакистані, Індонезії, Філіппінах, Ізраїлі. В англомовних країнах, де основне значення слова *rector* традиційно було пов'язано з релігійною сферою,

відбулося поступове витіснення цього слова на позначення першої особи в університеті на користь вже названих *chancellor* або *president* [39]. В Англії *rector* історично означав голову спільноти священників, який одночасно опікувався і університетом. Адже університети і в Англії, і в Європі виникали в середні віки як осередки викладання насамперед теології і філософії, а вже пізніше й інших наук. У США, наприклад, останній ректор у Йельському університеті помер у 1745 році. Після нього ця посада стала називатися *President* [38]. Сфера вживання англійського терміну *professor* теж відрізняється від українського *професора*. Основне українське значення *найвище вчене звання викладачів вищих навчальних закладів та працівників наукових установ, посада, яку обіймає така людина* співпадає з основним значення цього слова в британській та американській англійській мовах [1, с. 995]. Але американці називають словом *professor* також будь-яких вчителів середніх шкіл, викладачів закладів середньої спеціальної освіти, які не мають докторського ступеня, не обіймають відповідну посаду. Аналогічне вживання українського *професора* можна знайти в західних українській діалектах, але його вважати нормативним не можна. Англійський чи американський *professor* займає професорську посаду, яка називається *chair*, наприклад, *Chair of English Phonetics at Manchester University*. На жаль, дуже часто це слово перекладається українською як *кафедра*, що є абсолютно неправильно, правильно говорити *department*.

Таким чином, пошук словникових відповідників – це один із найбільш використовуваних способів перекладу педагогічної термінології. Необхідно бути уважним під час вибору відповідника для багатозначного поняття.

Перекладачі не завжди мають справу тільки із словниковими варіантними відповідниками. Трапляється також так, що словники не містять деяких відповідників неоднозначного слова або ж словникові варіанти-відповідники певного слова взагалі не зафіксовані в словниках. Тому перекладачам необхідно звертатися до різних трансформацій для того, щоб якнайточніше та якнайстисліше пояснити значення терміну засобами іншої мови.

Одним із таких найуживаніших способів є транскодування. Це такий спосіб перекладу, коли звукова або графічна форма слова вихідної мови передається засобами абетки мови перекладу. Розрізняють чотири види транскодування:

1) транскрибування (коли літерами мови перекладу передається звукова форма слова вихідної мови): *demy – демай (стипендіат коледжу Магдалини в Оксфорді)*;

2) транслітерування (слово вихідної мови передається по літерах): *Georgic – Георгік (один із “Георгіків” Вергілія, який задають переписувати як покарання в Ітонському коледжі, Великобританія)*;

3) змішане транскодування (застосування транскрибування з транслітеруванням): *trimester – триместр*;

4) адаптивне транскодування (коли форма слова у вихідній мові дещо адаптується до фонетичної або граматичної структури мови перекладу): *dissertation – дисертація* [12, с. 721].

Транскодовані терміни, що вже міцно закріпилися в мові перекладу, в словниках можуть подаватися без додаткового описового перекладу. Транскодування неологізмів відбувається в тих випадках, коли в культурі і, зокрема, в науці країни мови перекладу відсутнє відповідне поняття і відповідний перекладний еквівалент, а перекладач не може підібрати слова в мові перекладу, які б адекватно передавали зміст поняття і задовольняли вимоги до термінотворення. Оскільки при транскодуванні певне слово має одне значення, то такий спосіб перекладу доцільно застосовувати в тих випадках, коли в мові перекладу необхідно створити чітко однозначний термін. Особливо часто транскодування відбувається, коли термін у мові перекладу складається з міжнародних терміноелементів латинського або давньогрецького походження [19]. Транскодування вважається одним із найпростіших способів перекладу педагогічних термінів, адже це передача вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови перекладу: *function – функція, cognitive – когнітивний, character – характер, course – курс, credit –*

кредит. Використовуючи метод транслітерації не слід забувати про лексеми, які не підлягають побуквенному перекладу, адже це призводить до грубих викривлень змісту самого терміну, як-от у випадку з *intelligence* – *розумові здібності*.

Ще однією використовуваною лексичною трансформацією виступає калькування. Це прийом перекладу термінів, коли відповідником простого чи частіше складного слова вихідної мови в цільовій мові вибирається, як правило, перший за порядком відповідник у словнику. Калькування, як прийом перекладу частіше застосовується під час перекладу складних термінів. Воно може застосовуватись також стосовно тільки одного з компонентів складного слова. Досить часто калькування застосовується під час перекладу складних термінів, які утворені за допомогою поширених споріднених слів. Калькування можна застосовувати тільки за умови збереження перекладним відповідником норми вживання і сполучуваності слів в українській мові [35].

Калькування може бути одним із підходів до перекладу з української мови на англійську таких реалій, які відсутні в англомовних країнах. Наприклад, у нас існує таке поняття як *Лауреат Державної премії в галузі*, перекласти його можна за допомогою цієї трансформації як *Laureate of the State Award in*, *Заслужений діяч науки і техніки* – *Distinguished Figure in Science and Technology*, *Заслужений діяч освіти України* – *Merited Worker of Education*, *Заслужений працівник народної освіти* – *Honored Educationalist of Ukraine*, *Стипендіат Кабінету Міністрів України* – *A winner of a Scholarship of the Cabinet of Ministers* і таке інше [1, с. 210]. Калькування – передача не звукового, а комбінаторного складу слова, коли складові частини слова (морфеми) чи фрази (лексеми) перекладаються відповідними елементами мови перекладу. Він застосовується переважно при перекладі складних за структурою термінів. Наприклад: *sense of importance* – *відчуття важливості*; *cultural group* – *культурна група*; *feeling of contradiction* – *відчуття протиріччя*; *extreme case* – *надзвичайний випадок*.

Л. І. Вергун стверджує, що калькування – це другий за частотністю перекладацький прийом, а транскодування – третій. Учений наводить такі приклади калькування: *open plan school* – (амер.) *школа вільного*

планування (звичайно, початкова школа, де поділ на класні приміщення є лише умовним), self-teacher – самовчитель. А от переклад педагогічних термінів *keyboard revolution* – «комп'ютерна революція» (інтенсивне впровадження комп'ютерних технологій у навчання); *think-pare-share* – «подумай-обґрунтуй-вислови» (техніка, що використовується для уповільнення викладу матеріалу та для заохочення учнів (студентів) брати участь у веденні уроку) об'єднує у собі транскодування та калькування [2, с. 52].

Отже, серед лексичних трансформацій виділяють два продуктивних способи перекладу англійських педагогічних термінів – транскодування та калькування.

Контекстуальна заміна – це така перекладацька трансформація, внаслідок якої перекладним відповідником стає слово або словосполучення, що не є словниковим відповідником. Його підбирають із врахуванням контекстуального значення слова, середовища вживання та мовленнєвих норм і традицій мови перекладу. Слід зазначити, що не існує точних правил створення контекстуальних заміन, оскільки переклад слів у таких випадках залежить від контексту їхнього вживання. Існують три основних прийоми створення контекстуальних замін:

- 1) конкретизація;
- 2) генералізація;
- 3) Антонімічний переклад.

Антонімічний переклад – такий вид трансформації, за якого форма слова або словосполучення замінюється на протилежну (позитивна – на негативну і навпаки), а зміст одиниці, що перекладається, залишається в основному подібним. Поняття антонімічний переклад, який зустрічається у перекладознавчій літературі, є неточним, оскільки слово, що перекладається, не змінюється на антонім у мові перекладу, а змінює лише форму на протилежну, тоді як його зміст, значення залишається без особливих змін. Тому цей вид контекстуальної заміни можливий лише в певному контексті, але він майже не застосовується для перекладів термінів. Можливі випадки використання такої трансформації лише на рівні речень [16].

При перекладі педагогічних термінів перекладачу іноді доводиться використовувати таку трансформацію, як конкретизація. Це заміна лексичної

одиниці (слова чи словосполучення) із ширшим лексичним значенням в тексті оригіналу на вужче у перекладеному тексті. У результаті застосування цього прийому використовуються логічні відношення включення: одиниця оригінального тексту виражає родові поняття, а створювана відповідність в перекладі – належне до нього видові поняття, або підклас. Конкретизація завжди супроводжується диференціацією понять/значень співвідносно з нейтральним родовим [14, с. 200]. Розглянемо приклад: *skip school* – *пропускати уроки*. У цьому зразку термін з широкою семантикою *school* (*школа*) замінюється на український термін з більш вузькою семантикою *урок* у множині. Така заміна пояснюється контекстуальним оточенням та смисловим навантаженням, яке несе одиниця мови оригіналу. Цей спосіб перекладу частіше застосовується під час перекладу слів із дуже широким, навіть можна сказати, розмитим, значенням: *thing, matter, concern, to come*.

Генералізація полягає в тому, що дещо специфічне, конкретне чи видові в перекладі подається узагальнено, тобто за допомогою родового поняття; конкретне, специфічне при цьому опускається, тобто вузьке поняття про реалію замінюється ширшим [14, с. 210]. При перекладі словосполучення *big books* як *спеціалізована література для навчання дітей з особливими потребами, які мають не лише великий формат, але й просту лексику*, використовується відразу декілька прийомів. По-перше, прийом генералізації, адже *book* представили як *література*, а по-друге, описовий переклад, про який поговоримо далі.

Описовий переклад – це такий прийом перекладу нових лексичних елементів вихідної мови, коли слово, словосполучення, термін, фразеологізм замінюється в мові перекладу словосполученням, яке адекватно передає зміст цього терміну. До описового перекладу висуваються такі вимоги:

- 1) переклад повинен точно передавати основний зміст позначеного неологізмом поняття;
- 2) опис не повинен бути надто докладним;
- 3) синтаксична структура словосполучення не повинна бути складною.

При застосуванні описового перекладу важливо слідкувати за тим, щоб словосполучення в мові перекладу точно і повно передавало всі основні ознаки

поняття, позначеного словом оригіналу. Перед застосуванням цього прийому перекладу педагогічних неологізмів необхідно виконати попередню умову правильності перекладу – переконатися, що в мові перекладу відсутній перекладний відповідник, щоб правильно розкрити зміст позначеного неологізмом поняття. Можлива така ситуація, коли перекладні словники ще не зафіксували еквівалент, проте він може бути представлений, зокрема у вже перекладеній нещодавно літературі. Порівняно з транскодуванням, завдяки описовому перекладу досягається більша прозорість змісту поняття, позначеного відповідником неологізму. Разом з тим, описовий переклад характеризується такими недоліками:

1) при його застосуванні можливо неточне або не чітке тлумачення змісту поняття, позначеного неологізмом;

2) описове словосполучення порушує таку вимогу до термінів, як стислість (а тому такі багатослівні терміни не мають дериваційного потенціалу, тобто, від них важко, якщо взагалі можливо, утворити похідні терміни) [34, с. 215].

Опис значення застосовується при перекладі новітніх авторських термінів-неологізмів, які подаються зазвичай в лапках, а також деяких евфемізмів, які з'являються, щоб нівелювати різні види дискримінації. Наприклад: *«non-place» community* – спільнота, яка не прив'язана до якоїсь певної території; *middlescence* – період життя від 40 до 65 років; *culturally different children* – діти з неблагополучних сімей (районів, нетрів тощо); *differently abled persons* – люди з обмеженими можливостями [23].

Лексичний елемент, як відомо, перекладається не окремо, сам по собі, в ізоляції від речення та тексту, де він вживається, а в сукупності його контекстуальних зв'язків та функціональних характеристик. Тільки так досягається точність та адекватність перекладу термінів. Чим більше враховуються перекладачем всі характеристики слова, що перекладається, тим адекватнішим буде його переклад. Необхідно зауважити, що англійські слова широкої семантики можуть перекладатися на українську мову за допомогою не тільки конкретизації, а й вилучення їх у перекладі взагалі, а також шляхом використання їхніх словникових відповідників. Як відомо перекладач не має права щось додавати від себе до змісту

тексту, що перекладається. Усі змістовні зміни, в тому числі додавання, повинні робитися за межами тексту перекладу – в знесеннях, посиланнях, коментарях, які знаходяться поза текстом, що перекладається.

Але коли йдеться про додавання, як лексичну трансформацію, науковці мають на увазі експліцитне (явне) вираження частини імпліцитного (прихованого) сенсу оригіналу в тексті перекладу. Як бачимо, тут не йдеться про зміни змісту оригіналу через вилучення частини або додавання загального сенсу оригіналу. Трансформація додавання полягає у введенні в переклад лексичних елементів, що відсутні в оригіналі, з метою правильної передачі змісту терміну, що перекладається, або дотримання мовленнєвих і мовних норм, що існують в культурі мови перекладу. Оскільки трансформація додавання зумовлена необхідністю дотримання норм мови перекладу, її застосування потребує знання мови перекладу та її норм. Через особливості дії принципу мовленнєвих зусиль в англійській мові та у зв'язку з тим, що складні слова (терміни) можуть утворюватися на основі скорочених розмовних, жаргонних або професійних форм, при їх перекладі доводиться вводити певні додаткові лексичні елементи, що відсутні в структурі таких складних одиниць, з метою дотримання норм мови перекладу та забезпечення більшої вмотивованості перекладених термінів. Перекладач повинен бути свідомим до такої особливості деяких англійських термінів і в разі необхідності застосовувати при перекладі лексичну трансформацію додавання певних доречних слів, як-от у випадку з *information scent* – інформаційно-дослідницький нюх, *common room* – загальна кімната для відпочинку [17].

Перекладач від себе не може вилучати нічого із змісту тексту, що перекладається, вилучати можна лише ті елементи, що певним чином дублюються в оригіналі за нормами мови оригіналу або передача яких мовою перекладу може порушити норми останньої. Для цього застосовується трансформація вилучення – виправдане з точки зору адекватності перекладу. Це усунення в тексті перекладу тих тавтологічних лексичних елементів, які за нормами мови перекладу є частинами імпліцитного сенсу тексту. Слід зазначити, що ця трансформація не є поширеною під час перекладу наукових і технічних термінів. При її застосуванні не

допускається зменшення обсягу оригінальної інформації. Іноді слово *bullycide* перекладають просто як *самогубство*, адже перед цим іде пояснення цього терміну (*bullycide* – *самогубство дитини через залякування*) [17].

У переважній більшості випадків перекладу англійське слово однієї частини мови перекладається на українську мову словом тієї ж частини мови. Однак така однозначна відповідь у перекладі буває не завжди: через різні лексичні та граматичні особливості мов оригіналу та перекладу та розбіжності у мовленнєвих нормах, перекладачу доводиться застосовувати трансформацію заміни частини мови, коли, наприклад, іменник замінюється під час перекладу на прикметник, а прикметник – на дієслово тощо. Така трансформація може застосовуватися до слів майже всіх частин мови, однак найчастіше це спостерігається у випадку таких частин мови, як іменник, дієслово, прикметник та прислівник. Заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови може супроводжуватися частковою або повною перебудовою структури речення. Деякі англійські дієслівні словоформи, що відсутні в українській мові (активний дієприкметник теперішнього часу та пасивний дієприкметник теперішнього часу), замінюються у перекладі на особові форми дієслів у складі підрядного речення. Трансформація заміни застосовується у тих випадках, коли збереження частиномовної характеристики слова, призводить до порушення граматичних норм мови перекладу та норм слововживання. Таким чином, ми можемо перекласти *school poor* як *мати обмежені фінансові можливості через те, що діти навчаються у дорогих школах* (вираз, що утворився за аналогією з *house poor*) [19].

Перехід однієї частини мови в іншу є прикладом граматичних трансформацій. До них також відноситься зміна граматичної категорії числа слова чи словосполучення при перекладі. В англійській науковій мові вживається низка іменників, які мають лише форму однини або вживаються переважно в такій формі, але можуть позначати і сукупність об'єктів. Наприклад такі іменники, як-от: *work* – *об'єм роботи*, *research* – *дослідження*, *knowledge* – *знання*, *evidence* – *докази*, *advice* – *поради*, *information* – *інформація* тощо, при перекладі українською мовою можуть позначати різну кількість об'єктів у різних контекстах. Також є невелика

група англійських іменників, форма однини яких завжди відповідає українським іменникам у формі множини (*Pluralia Tantum*), наприклад: *money* – гроші, *marginalia* – нотатки на полях, *manners* – соціальна поведінка, тощо. Крім того, існують випадки, коли форма множини англійського іменника не відповідає в перекладі формі множини українського слова [40, с. 51].

Для педагогічних текстів характерною рисою є наявність спеціальної термінології, причому деякі з термінів – складні. Це ж вимагає від перекладача однозначності та чіткості під час перекладу. З точки зору практики перекладу доцільно розрізняти випадки, коли варіантні відповідники слова подано в словнику та коли вони в словниках відсутні частково або повністю. У першому випадку перекладач вирішує завдання вибору одного адекватного в даному контексті варіантного відповідника слова-оригінала з кількох, поданих у словнику. Для цього перекладач повинен точно визначити лексично- семантичний варіант слова, після чого підібрати належний варіантний відповідник з тих, що наведені у словнику. У тих випадках, коли варіантні відповідники певного слова вихідної мови в словниках відсутні, перекладач спочатку також повинен точно визначити, в якому значенні вжито багатозначне слово, а потім вже перекласти його за допомогою однієї з трансформацій. Перекладачу слід зважати на структурні та лексико-семантичні розходження між англійською та українською мовами, які вимагають під час перекладу перебудови синтаксичної структури речення або лексичних змін. Оскільки лексика тісно пов'язана з граматиною, то дуже часто внаслідок використання трансформацій одночасно відбуваються лексичні та граматичні зміни.

2.2. Переклад педагогічних термінів англійської мови, представлених аббревіатурами та метафоричними словосполученнями.

Для того, щоб виконати свою професійну місію, перекладач повинен не просто бути в курсі побуту, політики, філософії англомовних держав та України, але й бути обізнаним про реалії їх життя. У текстах педагогічного спрямування часто зустрічаються аббревіації, акроніми та скорочення для економії мовних засобів. Зі шкільних часів нам знайомі такі лексичні скорочення як *exam* – *екзамен*, *doc* –

документ, гут – спортзал (від *examination, doctor, gymnasium* відповідно), що представлені кінцевими усіченнями. Це пояснюється тенденцією мови до стислості, а також полегшення до її сприйняття. В. І. Карабан пропонує розрізняти такі способи перекладу, які часто використовуються саме під час перекладу аббревіатур та акронімів фахової мови [11, с. 448]:

1. Транскрибування або транслітерування скорочення: *CKO* – *CKO* (*Chief Knowledge Officer* – аббревіатура, що утворилася від за аналогією від *CEO*).
2. Переклад відповідною повною формою слова або словосполученням: *CELTA* – *Сертифікат викладання англійської мови для дорослих*.
3. Передача англійського скорочення еквівалентним українським скороченням або інакше кажучи переклад відповідним скороченням: *AFT* – *АФВ* [15, с. 98].

Велика кількість акронімів та аббревіатур у педагогічній сфері «Оцінювання і контроль» свідчить про велике значення англійської мови як міжнародної мови спілкування в галузі освіти та навчального середовищі взагалі. Наприклад, існує велика кількість для позначення тестів на визначення рівня володіння англійської мови: *TESOL* (*Teaching English to Speakers of Other Languages*) – *Викладання англійської мови як другої іноземної*; *CPE* (*Certificate of Proficiency in English*) – *Сертифікат володіння англійською мовою просунутого рівня*.

Педагогічні терміни аббревіатури англійської мови найчастіше перекладаються повною формою для того, щоб передати точне значення цього поняття (*Elf* – *English as a Lingua Franca* – *англійська як контактна мова*; *NCLB* – *No Child Left Behind* – *вільний та рівний доступ кожної дитини до освіти*). Це також відбувається для того, щоб уникнути полісемічної плутаниці, адже, наприклад, аббревіатура *CLM* може мати такі значення: 1) *Career Limiting Move*; 2) *Certified Lodging Manager*; 3) *Continuous Learning Module*; 4) *Competent Learner Model*, і це тільки в сфері педагогіки [17, с. 146].

Н. Д. Костенко також виділяє евфемізми-аббревіатури, які потребують повного пояснення. Таким чином, *EI* (*Early Intervention*) – *Програма розвитку дітей віком від 3 років із затримкою розвитку*; *HI* (*Hearing Impaired*) – *з вадами слуху*; *VI* (*Visual Impaired*) – *з вадами зору* [17, с. 194].

При перекладі аббревіатур найпоширенішими є трансформації за допомогою додавання чи опускання слів. Слід підкреслити й розбіжності у вживанні однини та множини в обох мовах. Ця різниця найчастіше виникає при перекладі абстрактних понять, характеристик об'єктів. Також існують відмінності у вираженні збірних понять: в англійській мові значно частіше використовується однина там, де в українській мові – множина [36, с. 218].

Отже, аббревіатури міцно затвердилися в мові учасників педагогічного процесу. Їх входженню у систему мови в статусі слів сприяють такі характеристики, як номінативна здатність, можливість семантичного розвитку та утворення омонімічних та синонімічних рядів.

У педагогічних текстах також часто використовуються метафори – слова чи словосполучення вжиті в переносному значенні для позначення подібних ознак. Дослідження спеціальної лексики педагогіки дозволяє з'ясувати, як галузь людської діяльності виражена в мові, яким чином слова співвідносяться з життєвим досвідом, дає можливість виділити ті асоціації, що спричинили до утворення спеціальної лексики певної галузі. Отже, у зв'язку з цими змінами в мові, вивчення спеціальної термінології, а особливо метафоричних термінів, є актуальним. Переклад таких педагогічних термінів здійснюється різними способами:

1. Метафоричним словом: *datahead* – *студент-всезнайка*;
2. Неметафоричним словом: *knowledge angel* – *експерт в одній або декількох бізнесових галузях* [16].

Слід зауважити, що зараз спостерігається тенденція до збереження метафоричної образності при перекладі педагогічних метафоричних термінів на українську мову.

Після здобуття обов'язкової середньої освіти наступним етапом навчання стає здобуття вищої освіти, зміни та загальні тенденції розвитку якої спричинили утворення ряду інноваційних одиниць. Так, характерною рисою вищої освіти США стає факт значного зростання кількості пенсіонерів серед студентів коледжів і університетів. Таких студентів стали метафорично називати *новими дітками* (*new kinds*). Семантично спорідненими до останнього словосполучення стали терміни-

неологізми педагогічної сфери на позначення *дорослої людини, яка захоплюється тим, що подобається молоді – middlescent, babydult, kidult*.

На жаль, в українській мові ще немає багатьох педагогічних термінів-неологізмів, які заповнюють педагогічну терміносферу англійської мови. Тому більшість таких понять просто пояснюються, якщо текст необхідно перекласти. Наприклад, *sandwich course – теоретичний курс, що включає довгий період стажування на робочому місці; rapcake people – Інтернет-користувачі, які читають багато, але поверхнево; hookip chart – діаграма, яка нібито деталізує особисті стосунки на території коледжу* [17, с. 172].

В англомовній науково-педагогічній літературі спостерігаємо широке вживання загальнолітературної лексики, яка використовується для образного, алегоричного, метафоричного іменування педагогічних явищ. Наприклад, у метафорах *knowledge market – ринок знань, education market – ринок освіти* суть метафоричного перенесення полягає в тому, що в сучасному світі *knowledge* (знання) є предметом споживання, який може бути проданим/купленим, тобто поняття «товар» перенесено на поняття «знання». Поява метафори *magnet school* пов'язана з виникненням нового типу шкіл, які активно залучають учнів до знань і навичок, що мають «ринкову вартість» і відкривають перспективу надійного працевлаштування.

У процесі метафоричної номінації абстрактні характеристики освітніх реалій можуть переосмислюватись як конкретні, наочні риси, які переносяться із інших, не пов'язаних з освітою сфер людського буття. Так, наприклад, термін *sandwich course* позначає курс навчання, який побудований на чергуванні періодів навчання та періодів практичної роботи на підприємстві. Певна частина метафоричних термінологічних одиниць, що уживається в педагогічній літературі, навіть не містить у своїй структурі слова зі сфери педагогічних реалій. Наприклад, метафоричний термін *late bloomer – пізня квітка* використовується при позначенні студента, який досягнув успіху пізніше, ніж його однолітки.

Отже, однією з основних причин існування лексичних труднощів перекладу є розбіжності у картинах світу мов. Тому дуже часто доводиться звертатися до засобів

перекладу, за яких зміст оригіналу залишається незмінним, а змінюються лише лексичні форми його вираження (прийоми транскодування, калькування, контекстуальної заміни, смислового розвитку, антонімічного та описового перекладів), а також широке використання аббревіацій та метафор.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II

Адекватний переклад педагогічної термінології сприяє правильному її розумінню та запровадженню в освітній сфері. Найбільше труднощів виникає з інтерпретацією понять, яких не існує в українському педагогічному просторі. Для подолання можливих проблем, перекладач звертається до трансформацій. Першим і одним із найпродуктивніших способів перекладу виступає пошук відповідників або вибір варіанту перекладу серед запропонованих у словнику для термінів із декількома значеннями. Якщо ж педагогічний термін не має словникового еквіваленту, перекладачі звертаються до транскодування: транскрибування – передача звукової форми слова (*demy – демай (стипендіат коледжу Магдалини в Оксфорді)*), транслітерування – (*Georgic – Георгік (один із “Георгіків” Вергілія, який задавав переписувати як покарання в Ітонському коледжі, Великобританія)*), змішане транскодування (*trimester – триместр*) та адаптивне транскодування (*dissertation – дисертація*). На тому ж рівні знаходиться використання калькування за умови, що термін англійської мови сполучається так само, як і його еквівалент в українській мові (*key term – ключовий термін*). Часто звертаються до описового перекладу, коли пояснюється основний сенс терміну, або додавання, коли термін української мови має більше слів у складі, ніж в мові оригіналу. Значно рідше застосовуються такі трансформації, як-от конкретизація (звуження значення), генералізація (розширення значення) та антонімічний переклад.

Переклад термінів-аббревіатур та метафоричних термінів викликає деякі труднощі. Для точної передачі аббревіатури необхідно знати її повний аналог. Тоді перекладач вирішує, чи можемо ми відтворити її за допомогою транскодування або за допомогою вже існуючої аббревіатури, чи нам необхідно вживати повну форму слова чи словосполучення. Метафори сфери педагогіки можуть передаватися метафоричним чи неметафоричним словом.

Для того, щоб точно і правильно передати значення терміну при перекладі, спеціаліст повинен сам зрозуміти, якою трансформацією краще скористатися. Головна суть – обрати найбільш ефективний спосіб перекладу.

РОЗДІЛ III

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ В ГАЛУЗІ ПЕДАГОГІКИ

Процеси глобалізації, що відбуваються у житті людства XXI століття, цілковито виключають ізоляцію мов, а навпаки, провокують тісні зв'язки та запозичення лексичних одиниць з інших мов. Поява у вітчизняній науці нових поглядів на освітній процес спричиняє активне поповнення термінології іншомовними словами. Такі види мовленнєвої діяльності, як читання, переклад, опрацювання наукової та публіцистичної літератури, участь у міжнародних конференціях, конгресах, з'їздах, а також спільні наукові та технічні проекти сприяють запозиченням іншомовних термінів педагогічної сфери. Ці лексичні одиниці впевнено займають свою нішу в контексті сучасного суспільного та наукового життя українців. Тому питання адекватного перекладу грає важливу роль у творенні та розвитку освітньої системи в Україні. Основна вимога перекладу – максимально можлива міра його еквівалентності оригіналу як в плані семантико-структурної подібності, так і в плані потенційної дії на адресата. На практиці процес досягнення цієї еквівалентності найчастіше пов'язаний з деякими труднощами. Через певні відмінності між початковою мовою та мовою перекладу, не завжди можливий переклад по так званим семантико-структурним паралелям. У таких випадках мовний посередник вимушений прибігати до відступу від цих паралелей, а іноді взагалі шукати інші способи для передачі змісту початкової термінології на основі перекладацьких трансформацій.

3.1. Трансформаційні моделі, що застосовуються для перекладу англомовної педагогічної лексики.

Прагматичне функціонування у мовленні спеціалістів зумовлено особливостями суб'єктно-адресатних відношень, комунікативними потребами фахівців, функціями термінів, способами передачі інформації, соціально-прагматичною спрямованістю, дотриманням норм певного типу комунікації. Функціонування термінів безпосередньо пов'язано з реалізацією таких ознак слів-

термінів, як системність, дефінітність, однозначність та інформативність. Вивчення та аналіз функціонування слів-термінів дає змогу безпосередньо встановити дискурсивні стратегії, які застосовуються комунікантами в процесі професійної взаємодії.

Під час дослідження, було проаналізовано 700 термінологічних одиниць. Своїми результатами ми підтвердили той факт, що різні перекладацькі трансформації використовуються для того, щоб педагогічний термін затвердився у мові сучасного фахівця.

Найпопулярнішим способом перекладу педагогічних термінів став пошук словникових відповідників. Еквівалент – постійна лексична відповідність, яка точно співпадає зі значенням слова. Терміни педагогічної сфери, які мають усталений переклад в українській мові, відіграють важливу роль у розумінні матеріалу. Вони служать опорними пунктами в тексті, від них залежить розкриття значення інших слів, вони дають можливість визначити характер тексту. Перекладачеві необхідно вміти знаходити відповідний переклад в українській мові, для чого потрібно постійно поповнювати свою базу термінів-еквівалентів. Під час нашого дослідження було виявлено, що пошук словникових відповідників складає 10%, а саме 70 одиниць. До нього звертаються у таких випадках, як-от: *subject* – *предмет*, *technique* – *методика*, *report* – *звіт*, *questioning* – *опитування*, *reprimand* – *догана*.

На сучасному етапі розвитку країни існує тенденція до активного входження англійської спеціальної лексики в термінологічні поля педагогічної сфери. Термінологічні складники інтернаціонального характеру асимілюються відповідно до звукової та графічної форми лексичних одиниць мови. Так, англійські мовні одиниці освітньої сфери зазвичай піддаються транскодуванню (відтворенню фонетичної чи графічної форми англійського терміну). Наприклад, *college* – *коледж*, *concept* – *концепт*, *Bologna process* – *Болонський процес*, *assistant* – *асистент*, *credit* – *кредит*. На транскодування, до якого відноситься транскрибування, транслітерація, адаптивне транскодування та змішане транскодування, припало 52 термінів, що становить 7,4% від цілого.

Переклад педагогічних термінів за допомогою калькування є більш ефективним, порівнюючи з транскодуванням. Калькований термін відображає семантичну складову терміну вихідної мови, у той час як транслітерація чи транскрипція показує лише графічну чи звукову схожість слів. Можна стверджувати, що основним способом перекладу термінології педагогічної лексики виступає калькування. Серед досліджених одиниць калькування складає 26%, тобто 182 термінів було перекладено за допомогою цієї трансформації. Більшість термінів були терміни-словосполучення, як-от: *school administration* – дирекція школи, *pupil mobility* – мобільність учнів, *short-time course* – короткостроковий курс, *general pedagogics* – загальна педагогіка, *academic load* – академічне навантаження.

Додавання та вилучення слів займає важливе місце під час перекладу педагогічних термінів. Іноді, необхідно додати вираз для того, щоб краще ознайомити людини з англомовним поняттям, а іноді – навпаки, аби уникнути повторів, слова при перекладі забираються. У наведених прикладах вилучення, українська мова має таке містке значення слова, що може зі словосполучення утворити одне слово при перекладі: *pre-school child* – дошкільник, *principal speaker* – доповідач, *optional subject* – факультатив, *credit test* – залік, *candidate for a doctor's degree* – докторант. У наступних же випадках, при перекладі українською мовою, необхідно додати слово чи словосполучення для того, щоб краще пояснити значення педагогічного терміну. Наприклад, *academic year* – навчальний рік у ВНЗ, *ancillaries* – допоміжне обладнання, *common room* – загальна кімната для відпочинку, *cumulative files* – тека індивідуальних досягнень у навчанні, *learning package* – навчально-методичний комплекс для самостійної роботи учня. Таким чином, на вилучення припадає 5,4% (38 терміни), а на додавання – 12,4%, а це 87 термінів.

Генералізація пояснюється тим, що одиниця оригіналу має більш вузьке значення, ніж одиниця перекладу. Конкретизація – це обернене явище, де перекладний термін характеризується дещо вужчим значенням, ніж термін оригіналу. Для педагогічної термінології ці трансформації не є широкоживаними. Під час аналізу ми знайшли 52 прикладів конкретизації, що

становить 7,4%, наприклад, *year* – *курс*, *paper* – *доповідь*, *high secondary school* – *гімназія*, *diploma* – *атестат*, *classteacher* – *класний керівник*. Було також виділено 33 педагогічні терміни, що перекладалися за допомогою генералізації, а це становить 4,7%. Прикладом можна навести такі одиниці: *dean's office* – *деканат*, *day-to-day work* – *стабільна робота*, *file* – *картотека*, *holidays* – *канікули*, *teachers' meeting* – *педагогічна рада*.

Описовий переклад не виявився дуже популярним, адже сучасна мова схильна до економії мовних засобів під час перекладу. Також, українська педагогічна сфера перейняла багато рис із закордонних моделей, тому описовий переклад ми зустріли лише у 48 термінів, що становить 6,9%. Наприклад, *activity-based* – *той, що засновується на діяльності*, *reprimanded* – *той, хто отримав зауваження*, *Tenure Position* – так звані «довічні» або «безстрокові контракти» для професорів, *Visiting Professor* – Професор, що тимчасово заміщує посаду постійного викладача через його відсутність (наприклад, стажування), *presiding examiner* – екзаменатор, що проводить письмовий іспит. Антонімічний переклад, коли форма слова або словосполучення замінюється на протилежну (позитивна – на негативну і навпаки), складає лише 15 слів, що становить 2,1% від загальної кількості аналізованих термінів. До прикладу наводимо такі терміни: *take your time* – *не поспішай*, *keep one's head* – *не розгубитися*, *open-book test* – *тест з незакритою книгою*, *pop quiz* – *тест, про який не попереджали заздалегідь*, *non-teaching staff* – *допоміжні кадри*.

Трансформація зміни частини мови виступає найменш численною, адже, зазвичай, при перекладі термінів існує тенденція збереження однієї частини мови. Було проаналізовано 10 одиниць, що складає 1,4% загальної кількості. Наприклад, *overt behavior* – *поводитися відкрито*, *personalization* – *фокусуватися на індивідуальності учня* та *peer partner learning* – *студент «виконавець» співпрацює зі студентом «помічником»*. Трансформація зміни числа використовується перекладачами частіше, тому серед аналізованих термінів було знайдено 27 випадків, що становить 3,9%. Зміну числа можна спостерігати у таких випадках: *group study* – *групові заняття*, *intelligence level* – *розумові здібності*, *scientific*

activities – наукова діяльність, *teaching methods* – методика викладання, *accidence* – основи навчального предмета.

Найцікавішою для аналізу ситуацією стало переклад метафор за допомогою метафоричного чи неметафоричного слова чи виразу. Збереження метафоричності – не дуже розповсюджене явище, тому нами було проаналізовано 25 педагогічних термінів, що становить 3,6% від цілого, і ці одиниці були перекладені неметафоричним виразом: *babydult* – доросла людина, яка захоплюється тим, що подобається молоді, *all-nighter* – нічне навчання, *kidfluence* – вплив дітей, *knowledge angel* – експерт в одній або декількох бізнесових галузях, *rapcake people* – інтернет-користувачі, які читають багато, але поверхнево. Метафоричність зберігалася у меншій кількості випадків, а саме було знайдено 15 одиниць, що становить 2,1%. Педагогічні терміни *hot housing* – «тепличний метод», інтенсивна методика навчання дітей, щоб виховати їх дуже освіченими, *datahead* – студент-всезнайка, *cramming* – зубрити, *sandwich course* – сендвіч-курс (навчання-стажування-навчання) були перекладені метафоричним виразом.

Переклад скорочень, яких утворюється в англійській мові чимало задля економії мовних ресурсів, може протікати двома шляхами – переклад повною формою чи пошук відповідного скорочення в українській мові. Аби уникнути неправильного трактування абрєвіатури в мові перекладу, фахівці звертаються до пояснення скорочень. Нами було проаналізовано 45 педагогічних термінів-скорочень, 30 з них були перекладені повною формою, а це 4,3% (*NCLB* – Вільний та рівний доступ кожної дитини до освіти, *SVM* – метод суб'єктивної оцінки, *ASCD* – Асоціація контролю та розробки розкладу). І 15 термінів були перекладені відповідними скороченнями, що складає лише 2,1%.

Таким чином, найпродуктивнішим способом перекладу педагогічних термінів виступає калькування (26%), а найменш продуктивним – переклад педагогічних термінів заміною частини мови (лише 1,4%).

3.2. Корпусне дослідження складних термінів та термінів-словосполучень педагогічної сфери.

Статті для корпусу були взяті з он-лайн журналу «EducationNext», що представляє факти, без остраху чи прихильності, стосовно освітніх реформ. У документах представлені гідні сучасні дослідження, інноваційні ідеї та коментарі науковців стосовно подій, пов'язаних з педагогічною сферою. Ціллю дослідження стали складні терміни та терміни-словосполучення з певним головним словом. За допомогою корпусу, нами було проаналізовано лексеми, що найбільш часто використовуються для творення нових педагогічних термінів. Це дослідження базується на семантичному поєднанні головних понять педагогічної сфери у складних термінах та термінах-словосполученнях.

Створений нами корпус відповідає таким критеріям:

- Спеціальний корпус,
- Корпус підмови (публіцистичний стиль),
- Немаркований корпус,
- Корпус письмового мовлення,
- Одномовний корпус,
- Спеціалізований корпус,
- Корпус публіцистичного стилю (розглядаються статті журналу),
- Закритий корпус,
- Дослідницький корпус,
- Статичний корпус,
- Корпус носіїв мови,
- Корпус, що містить повні тексти,
- Сучасний корпус (статті датуються 2016 роком).

За допомогою цього корпусного дослідження можна буде визначити семантичне поєднання ключових понять педагогічної сфери. У нас буде можливість підтвердити або спростувати думку Н. Д. Костенко, котра у своїй дисертації «Структурно-семантичні та функціональні параметри англомовних інновацій

семантичного поля «Навчання» [17] вказала, що найбільш продуктивними лексемами для творення нових педагогічних термінів виступають *learning*, *education* та *instruction*. Також, у нас буде змога перевірити висунуту мною теорію про те, що найбільшою поєднуваністю володіють такі слова, як-от: *school*, *teacher*, *student*. У наших додатках (Додаток Б, Додаток В) лексема *student*, як частина складного терміну та терміну-словосполучення, зустрічається 9 разів, *teacher*, у таких же термінах, 9 разів, а *school* – 16 разів. Якщо перевірити лексеми, запропоновані науковцем, то *learning* зустрічається 11 разів, *education* – 9 разів, *instruction* – 5 разів. Тому ми можемо сміливо думати, що наша висунута теорія має право на існування. Але перевірити цю гіпотезу нам допоможе корпусне дослідження, проведене за допомогою програми AntConc.

Перш за все, перевіримо теорію, запропоновану Н. Д. Костенко. Для лексеми *learning* нам випало 31 результат, однак, ми не можемо їх брати усі до уваги. Як частина складного терміну чи терміну-словосполучення, це слово зустрічається лише 14 разів (Рис. 1. Learning).

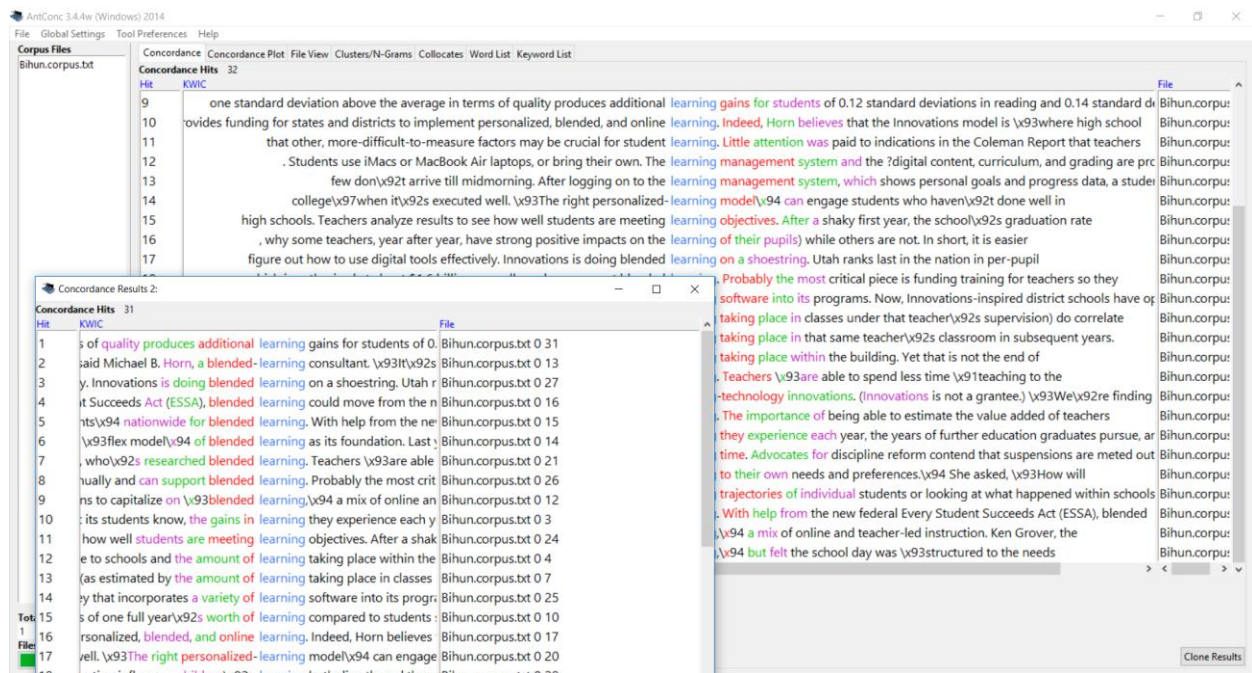

Рис. 1. Learning

Лексема *education* зустрічається 68 разів, а у необхідній нам ролі – 23 рази (Рис. 2. Education).

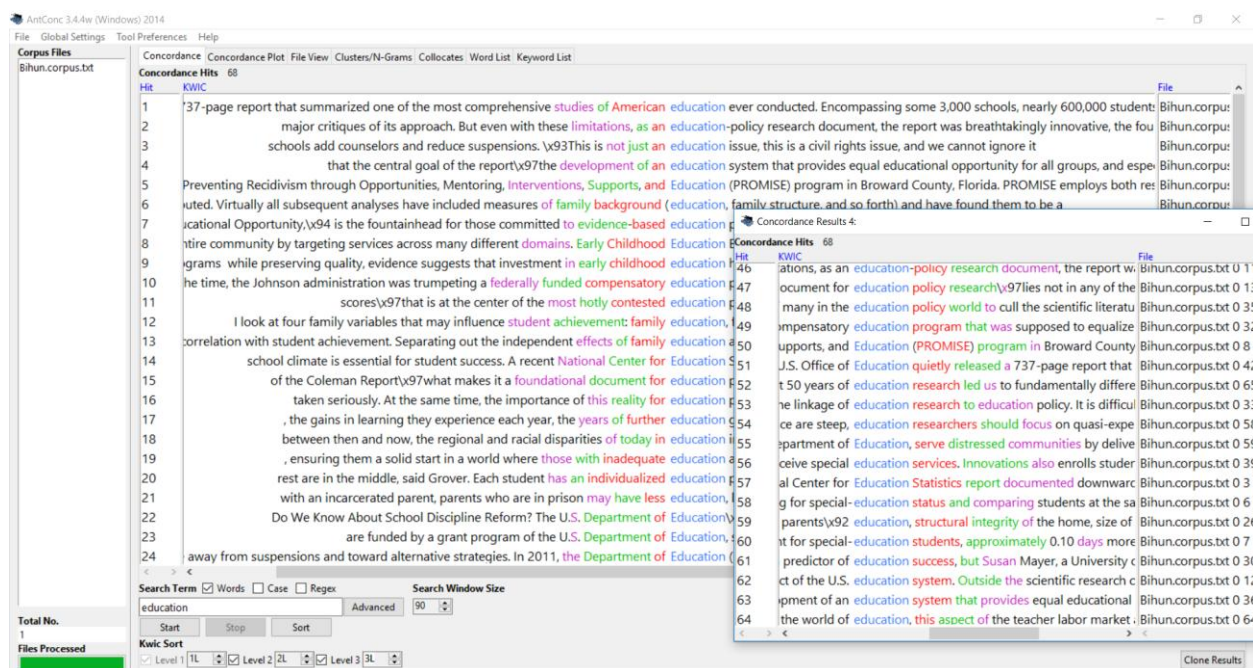

Рис. 2. Education

Якщо ми розглядаємо лексему *instruction*, то вона зустрічається 3 рази і в усіх випадках – це частина педагогічного терміну-словосполучення (Рис. 3. *Instruction*).

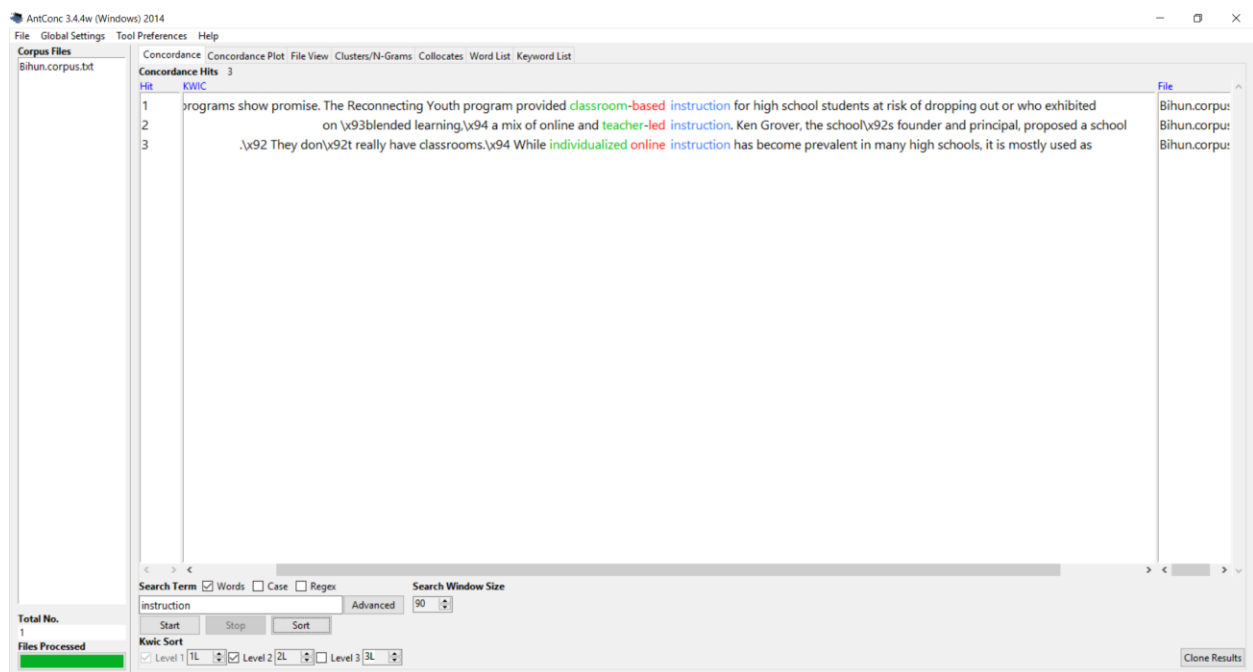

Рис. 3. Instruction

Другим кроком стала перевірка лексем, які ми висунули як припущення. Перевірка розпочалася зі слова *school*. Із 243 результатів пошуку за цією лексемою, нам підходять 60 словосполучень, що виступають педагогічними термінами. До цього ж, цікавим став і той факт, що *school* – це останнє слово у таких словосполученнях (Рис. 4. *School*).

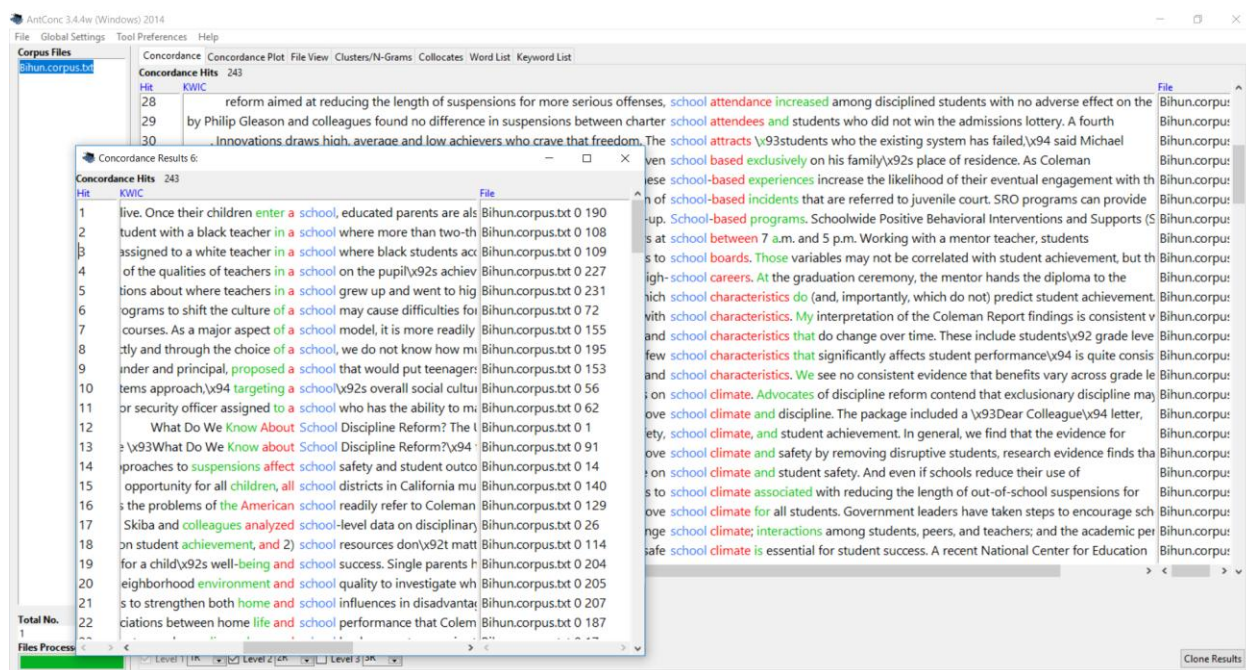

Рис. 4. School

Дослідження продовжилося з лексемою *teacher*, що в корпусі зустрілася нам загалом 139 разів. Однак, лише 16 термінів-словосполучень задовольняють умови на нашого дослідження (Рис. 5. Teacher).

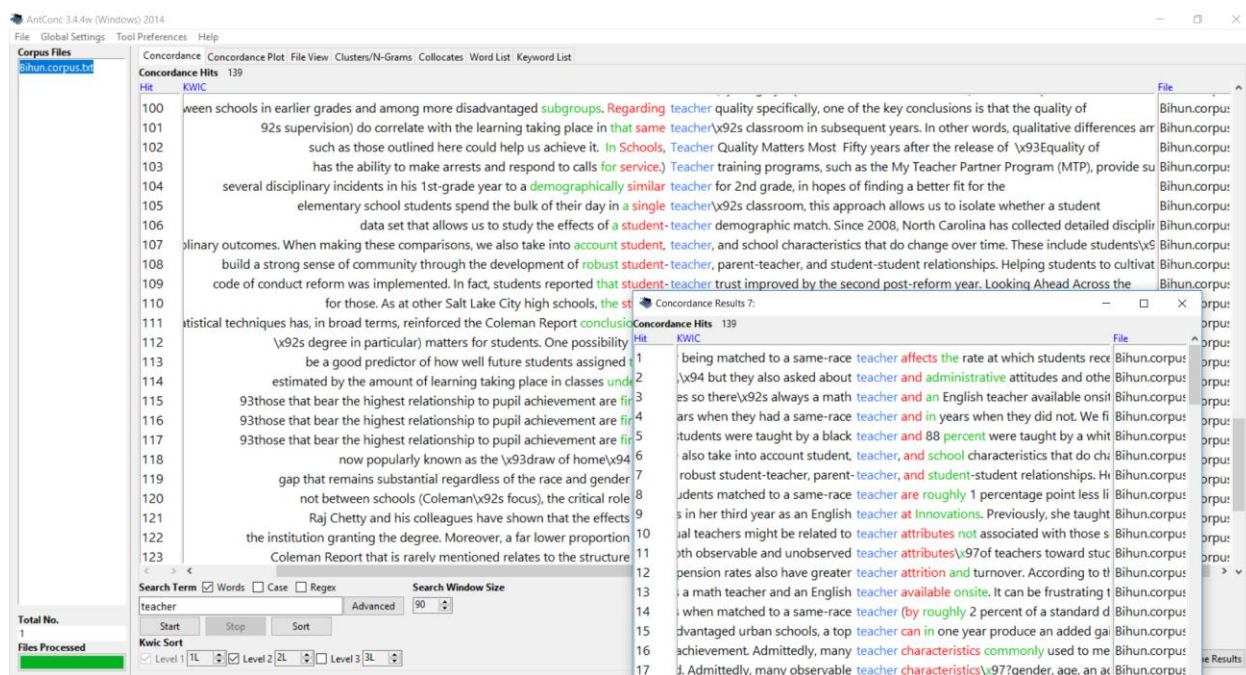

Рис. 5. Teacher

Аналіз результатів пошуку за лексемою *student* показало нам 146 результатів, але лише 11 з них є складним педагогічним терміном чи терміном-словосполученням (Рис. 6. Student).

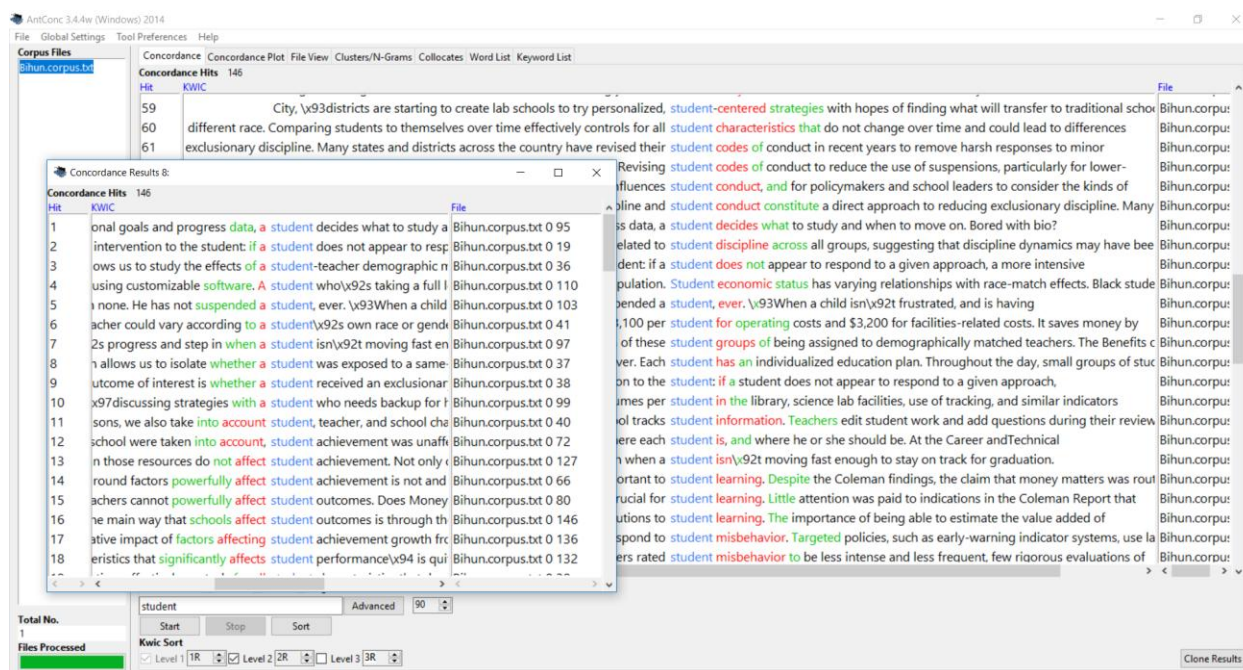

Рис. 6. Student

Отже, за результатами дослідження, було виведено таблицю (Табл. 1. *Результати*), де видно, що теорія Н. Д. Костенко виявилася правильною. На жаль, наша гіпотеза не підтвердилася результатами практичного дослідження. Однак, необхідно зауважити, що обрані нами лексеми зустрічаються у текстах частіше (це і було причиною нашого вибору), але вони виступають у таких випадках самостійними простими термінами. Відсоток, представлений у останньому стовпчику, показує відсоток лексем-складових складних термінів та термінів-словосполучень від загального результату, де жовтим позначені слова Н. Д. Костенко, а синім – наші.

Лексема	Загальний результат	Кількість як елемент педагогічного терміну	Відсоток
Learning	31	14	45,2%
Education	68	23	33.8%
Instructions	3	3	100%
School	243	60	24.7%
Teacher	139	16	11.5%
Student	146	11	7.5%

Табл. 1. Результати

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ ІІІ

Переклад педагогічної лексики грає важливу роль у розвитку термінології освітньої сфери. Перекладач має не тільки чітко передати суть позначеного поняття, а й донести інтенцію мовця. Для того, щоб якомога точніше перекласти педагогічний термін, фахівець звертається до словника. Пошук словникових відповідників при перекладі займає одне з головних місць і тому становить 10%. Калькування педагогічних термінів становить найчисленнішу кількість – 26%, оскільки за своєю структурою велика частка термінів – це складні слова або словосполучення. Для кращого опису невідомих реалій при перекладі використовується трансформація додавання – 12,4%. Транскодування (яке включає в себе транскрибування, транслітерацію, змішане транскодування та адаптивне транскодування) посідає 4 місце за частотністю використання і становить 7,4%. Одразу після цієї трансформації іде конкретизація, яка звужує значення перекладеного педагогічного терміну (7,4%), а генералізація – явище обернене до конкретизації – становить 4,7%. Описовий переклад складає 6,9%, а от вилучення слів при перекладі (коли український термін більш місткий за значенням) становить трохи менший процент – 5,4%. Якщо ми говоримо про передачу метафоричних термінів, то більшою популярністю користується неметафоричне вираження (3,6%), а пошук метафоричного відповідника трапляється лише у 2,1% випадків. Переклад аббревіатур найчастіше відбувається представленням повної форми цього скорочення (4,3%), а пошук відповідника серед аббревіатур трапляється лише у 2,1% випадків, адже таким термінам властива багатозначність у різних сферах. Антонімічний переклад (2,1%) та зміна частини мови (1,4%), як не дивно, також займають останні за частотністю позиції. Ці трансформації більш характерні художньому перекладу, де можна змінювати структуру речень та перемішувати слова, залишаючи при цьому зміст висловлювання. З термінами такого допустити неможна, адже перекладач має бути якомога лаконічнішим та зрозумілішим. Так само, зміна числа у терміні не займає високих позицій – 3,9%.

Під час практичного корпусного дослідження, було виявлено, що лексеми *learning*, *education* та *instructions* виступають широкоживаними для творення нових

складних педагогічних термінів, а також термінів-словосполучень. При цьому, слова *school*, *teacher*, *student* уживаються набагато частіше, проте як самостійні термінологічні утворення.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У сучасному світі термінологія відіграє важливу роль у професійній комунікації соціально-педагогічної спрямованості, оскільки вона є джерелом отримання й передачі наукової інформації, а також інструментом опанування спеціальністю. Зростаюча роль міжнародного професійного співробітництва, академічна мобільність фахівців, професійне спілкування через інтернет вимагає професійно-лінгвістичного розвитку педагога. Термінологія є частиною наукового апарату, яка дає можливість пізнати закономірності дослідницького процесу, визначити канали її взаємодії з іншими елементами визначеної галузі знань.

Труднощі при перекладі виникають через те, що існують розбіжності у мовних культурах англомовних країн та України. Багато вітчизняних дослідників фокусували свої дослідження саме на поясненні терміну та виявленні проблем його відтворення, а не на трансформації, які необхідно застосовувати. Педагогічний термін – це своєрідна система лексичних засобів та найменувань, котрі застосовуються у теорії та практиці виховання та навчання. Розвиток людини – це безперервний процес, що продовжується протягом усього життя, тому не дивно, що цей шар лексики постійно поповнюється новими одиницями. Для того, щоб правильно донести значення закордонних інноваційних процесів сфери освіти, перекладач повинен правильно апелювати термінологічним апаратом педагогіки. Йому на допомогу приходять трансформації, якщо пошук словникового відповідника не дав бажаного результату.

Ученими було встановлено, що більшість термінів педагогічної галузі за структурною класифікацією є словосполученнями, простими та похідними словами, що утворилися за допомогою різних способів словотворення. Семантичний аналіз дозволяє поділити одиниці на групи, виділивши їх основні спільні та відмінні риси. Перекладознавчий аспект аналізу підтвердив, що транскрибування, калькування, описовий переклад та додавання мають широке використання. Рідше для відтворення англомовних термінів в українській мові використовують конкретизацію, генералізацію та антонімічний переклад. Це пояснюється основними рисами педагогічного терміну: він має бути точним, лаконічним, однозначним у

межах однієї сфери та стислим. Такі його характеристики мають бути і після перекладу. Терміни-аббревіатури та терміни-метафори педагогічної сфери викликають також певні труднощі при їх відтворенні засобами іншої мови. По-перше, їх потрібно розуміти та вміти розшифровувати в англійській мові, а потім ще знати, чи є в українській мові їх еквівалент. У такому разі, перекладач може дати повний варіант аббревіатури або неметафоричний переклад метафори для того, щоб термін став однозначним для будь-якого учасника освітнього процесу. Розвиток наукової думки в Україні створює об'єктивну необхідність у подальшому вдосконаленні мови науки, відборі лексичних засобів, що оптимально точно висвітлюють наукове знання в знаковій формі. Перебудова загальної та професійної школи, введення нових стандартів освіти, організація нових видів і типів навчальних установ дають поштовх до подальшого заглиблення у цю тему.

Як показало дослідження, калькування виступає найбільш продуктивним способом перекладу слів – 26%, на другому місці – додавання (12,4%), а на третьому місці – пошук словникових відповідників – 10%. Серед найменш продуктивних перекладацьких трансформацій, що застосовуються для перекладу педагогічних термінів, виділяють переклад скорочень відповідним скороченням (2,1%), переклад метафор метафоричним словом та антонімічний переклад – 2,1%, а також заміна частини мови – 1,4%. Це пояснюється тим, що термінам характерна точність та однозначність, тому необхідно підбирати такі перекладацькі трансформації, що будуть максимально відповідати терміну англійської мови. Оскільки простих педагогічних термінів менше, нами були визначені найвикористовуваніші лексеми для творення складних термінів та термінів словосполучень. Ними виявилися *learning*, *education* та *instructions*, а доведення цієї гіпотези нам вдалося зробити за допомогою власного корпусного дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк Н. М. Україно-англійський переклад аспектної академічної термінології / Н. М. Антонюк, М. О. Возна. // Вісник Академії адвокатури України. – 2013. – №1. – С. 208–212.
2. Вергун Л. І. Переклад англійської освітньої лексики / Лариса Іванівна Вергун. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Іноземна філологія.. – 2000. – №30. – С. 53–55.
3. Виноградов В. В. Избранные труды. Лексикология и лексикография / Виктор Владимирович Виноградов. – Москва: Наука, 1977. – 312 с.
4. Володина М. Н. Когнитивно-информационная природа термина (на материале терминологии средств массовой информации) / Майя Никитична Володина. – Москва: МГУ, 2000. – 128 с.
5. Герд А. С. Формирование терминологической структуры биологического текста / Александр Сергеевич Герд. – Ленинград: ЛГУ, 1987. – 110 с.
6. Головин Б. Н. Лингвистические основы учения о терминах: учеб. пособие для филол. спец. вузов / Б. Н. Головин, Р. Ю. Кобрин. – Москва: Высшая школа, 1987. – 105 с.
7. Даниленко В. П. Русская терминология: опыт лингвистического описания / В. П. Даниленко. – Москва: Наука, 1977. – 246 с.
8. Дудок Р. І. Термін та його структурно-семантичний потенціал / Ростислав Іванович Дудок. // Вісник Сумського державного університету. Серія Філологічні науки. – 2006. – №3. – С. 119–123.
9. Канделаки Т. Л. Семантика и мотивированность терминов / Татьяна Леонидовна Канделаки. – Москва: Наука, 1977. – 167 с.
10. Кантор И. М. Педагогическая лексикография и лексикология / Игорь Максимович Кантор. – Москва: Просвещение, 1968. – 200 с.
11. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури / В'ячеслав Іванович Карабан. – Вінниця: Нова Книга, 2004. – 576 с.

12. Колесник А. О. Перекладацькі прийоми під час перекладу термінології наукових текстів / А. О. Колесник, О. Ф. Белікова. // Стратегія і перспективи розвитку перекладознавчих наук. – 2010. – №1. – С. 719-727.
13. Комаровский Б. Б. Русская педагогическая терминология: словарь / Богдан Борисович Комаровский. – Москва: Просвещение, 1969. – 311 с.
14. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение. Учебное пособие / Вилен Наумович Комиссаров. – Москва: ЭТС, 2002. – 424 с.
15. Корнейко І. В. Труднощі перекладу інтернаціональної термінології (українсько-англійські лексичні паралелі в мові медицини) / Ірина Василівна Корнейко. // ХНМУ. – 2002. – №6. – С. 224–229.
16. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Підручник / Ілько Вакулович Корунець. – Вінниця: Нова Книга, 2003. – 448 с.
17. Костенко Н. Д. Структурно-семантичні та функціональні параметри англомовних інновацій семантичного поля «Навчання» : дис. канд. філ. наук : 10.02.04 / Костенко Наталя Дмитрівна – Запоріжжя, 2016. – 309 с.
18. Кравець В. П. Зарубіжна школа і педагогіка ХХ століття: навчальний посібник для студентів педагогічних навчальних закладів / Володимир Петрович Кравець. – Тернопіль, 1996. – 288 с.
19. Левицкая Т. П. Теория и практика перевода с английского языка на русский / Т. П. Левицкая, А. М. Фитерман. – Москва: Издательство литературы на иностранных языках, 2003. – 263 с.
20. Лепеха Т. Про деякі проблеми сучасної української наукової термінології / Таїсія Лепеха. // Українська термінологія і сучасність: Зб. наук. праць. – 2001. – С. 70–72.
21. Лотте Д. С. Основы построения научно-технической терминологии. Вопросы теории и методики / Д. С. Лотте. – Москва: Издательство АН СССР, 1961. – 160 с.
22. Матвієнко П. В. Українська інтерпретація англомовних термінів / П. В. Матвієнко, І. В. Розпутенко. – Київ: Наукова думка, 2007. – 208 с.

23. Міщенко Н. Г. Способи перекладу термінології сфери практичної психології та соціальної педагогіки / Н. Г. Міщенко, Н. В. Гут. – Умань, 2012. – (Збірник наукових праць студентів та молодих учених).
24. Потебня А. А. Психология поэтического и прозаического мышления. Сущность слова, язык как система / Александр Афанасьевич Потебня // Хрестоматия по истории русского языкознания / Александр Афанасьевич Потебня. – Москва: Высшая школа, 1973. – С. 50–93.
25. Реформатский А. А. Мысли о терминологии / Александр Александрович Реформатский // Современные проблемы русской терминологии / Александр Александрович Реформатский. – Москва, 1986. – С. 163–198.
26. Российская педагогическая энциклопедия: в 2-х т. / гл. ред. В.В. Давыдов. Т. 2. – М.: Большая советская энциклопедия, 1999. – С. 172–173.
27. Симоненко Л. В. Українська наукова термінологія: стан та перспективи розвитку / Людмила Володимирівна Симоненко // Українська термінологія і сучасність: збірник наукових праць. – Київ: КНЕУ, 2001. – Вип. IV. – С. 3–8.
28. Стефанова Н. О. Сучасна англомовна термінологіка сфери освіти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : спец. 10.02.04 «германські мови» / Наталія Олександрівна Стефанова – Одеса, 2004. – 20 с.
29. Суперанская А. В. Общая терминология: Вопросы теории / А. В. Суперанская, Н. В. Подольская, Н. В. Васильева – Москва: Наука, 1989. – 243 с.
30. Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. – Київ: Наукова думка, 1973. – 438 с.
31. Томіленко Л. М. Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії української літературної мови: [монографія] / Людмила Миколаївна Томіленко. – Івано-Франківськ: Фоліант, 2015. – 160 с.
32. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори / Костянтин Дмитрович Ушинський. – Київ: Радянська школа, 1983. – 488 с.
33. Фіцула М. М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / Михайло Миколайович Фіцула. – Київ: Видавничий центр «Академія», 2002. – 528 с.

- 34.Чередниченко О. І. Теорія і практика перекладу / Олександр Іванович Чередниченко. – Київ: Либідь, 2005. – 370 с.
- 35.Черноватий Л. М. Психолінгвістичні основи теорії педагогічної граматики / Леонід Миколайович Черноватий. – Харків: Основа, 2006. – 245 с.
- 36.Шестун Г. В. Способи перекладу українською мовою англійських аббревіатур / Георгій Вадимович Шестун// Збірник тез V Всеукраїнської студентської науково-технічної конференції «Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання» Тернопіль: ТНТУ, 2012 — Том 2. — С. 218.
- 37.Щерба Л. В. Опыт общей теории лексикографии / Лев Владимирович Щерба. – Ленинград: Наука, 1974. – 304 с.
- 38.Lewis et al. Yale, Her Campus, Class-rooms, and Athletics, 1899. – P. 445.
- 39.Oxford University // Key University Officers // The Chancellor [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ox.ac.uk/about_the_university/oxford_people/key_university_officers/chancellor.html.
- 40.Xu D. Plurality and classifiers across languages / Dan Xu. – Berlin: De Gruyter, 2012. – 288 с.

Додаток А

Прості педагогічні терміни англійської мови та способи їх перекладу

№	Термін	Переклад	Трансформація
1	abroadness	перебування за кордоном з метою отримання вищої освіти	Переклад неметафоричним словом
2	abstract	автореферат дисертації	Додавання
3	academy	академія	Адаптивне транскодування
4	accidence	основи навчального предмета	Зміна числа
5	adjunct	ад'юнкт	Змішане транскодування
6	admission	вступ до навчального закладу	Додавання
7	advisory	консультація	Конкретизація
8	alumnus	вихованець (який навчався колись у цьому ВНЗ)	Описовий переклад
9	anatomy	анатомія	Адаптивне транскодування
10	ancillaries	допоміжне обладнання	Додавання
11	antipedagogy	антипедагогіка	Адаптивне транскодування
12	applicant	кандидат	Пошук словникових відповідників
13	apprenticeship	навчання ремесла	Описовий переклад
14	arts	гуманітарні науки	Описовий переклад
15	assessment	тестування	Пошук словникових відповідників
16	assistant	асистент	Змішане транскодування
17	attendance	відвідуваність	Пошук словникових відповідників
18	audio	аудіальний	Адаптивне транскодування
19	bachelor	бакалавр	Пошук словникових відповідників
20	bomb	провалитися	Переклад метафоричним словом
21	bookery	зібрання книг	Пошук словникових відповідників
22	break	перерва	Пошук словникових відповідників
23	cadet	курсант військового навчального закладу	Додавання
24	certificated	дипломований	Пошук словникових відповідників
25	chair	кафедра	Пошук словникових відповідників
26	Chancellor	ректор	Пошук словникових відповідників

27	character	характер	Змішане транскодування
28	co-curricular	факультативний	Пошук словникових відповідників
29	coach	натаскувати учня	Додавання
30	cognitive	когнітивний	Адаптивне транскодування
31	cohort	студенти на потоці	Зміна числа
32	college	коледж	Транскрибування
33	competence	обізнаність у певній галузі	Описовий переклад
34	concept	концепт	Змішане транскодування
35	conduct	поведінка	Пошук словникових відповідників
36	conference	конференція	Адаптивне транскодування
37	conservatoire	консерваторія	Адаптивне транскодування
38	consultation	консультація	Адаптивне транскодування
39	copy	копія	Адаптивне транскодування
40	course	курс (систематичний виклад основ якоїсь науки у вищій школі)	Додавання
41	cramming	зубрити	Переклад метафоричним словом
42	credit	кредит	Змішане транскодування
43	curriculum	навчальний план	Генералізація
44	dean	декан	Пошук словникових відповідників
45	debate	бесіда	Пошук словникових відповідників
46	degree	диплом	Конкретизація
47	demy	демай (стипендіат коледжу Магдалини в Оксфорді)	Транскрибування
48	department	кафедра	Конкретизація
49	digression	відхилення від теми	Пошук словникових відповідників
50	diploma	атестат	Конкретизація
51	discipline	дисципліна	Адаптивне транскодування
52	discourse	дискурс	Транскрибування
53	discussion	дискусія	Змішане транскодування
54	disobedience	неслухняність	Пошук словникових відповідників
55	dissertation	дисертація	Адаптивне транскодування
56	dissertator	дисертант	Адаптивне транскодування
57	distract	відволікати	Пошук словникових відповідників

58	docimology	мистецтво тестування	Пошук словникових відповідників
59	dormitory	гуртожиток	Пошук словникових відповідників
60	educability	здатність до освіти	Пошук словникових відповідників
61	education	навчання	Пошук словникових відповідників
62	educational	виховальний	Пошук словникових відповідників
63	educationalist	педагог-методист	Додавання
64	educator	освітянин	Пошук словникових відповідників
65	educology	едукологія	Адаптивне транскодування
66	enlightenment	освіченість	Пошук словникових відповідників
67	entrant	вступник	Пошук словникових відповідників
68	erudition	ерудованість	Адаптивне транскодування
69	evaluation	оцінювання	Пошук словникових відповідників
70	examination	екзамен	Конкретизація
71	examiner	екзаменатор	Пошук словникових відповідників
72	exercise	вправа	Пошук словникових відповідників
73	expert	знавець	Пошук словникових відповідників
74	explorer	дослідник	Пошук словникових відповідників
75	file	картотека	Генералізація
76	finish	доопрацьовувати	Генералізація
77	function	функція	Адаптивне транскодування
78	Georgic	Георгік (один із "Георгіків" Вергілія, який задають переписувати як покарання в Ітонському коледжі, Великобританія)	Транслітерування
79	graduation	закінчення вищого навчального закладу	Додавання
80	grant	грант	Транслітерування
81	gymnasium	спортивна зала	Пошук словникових відповідників
82	holidays	канікули	Генералізація
83	humanities	класичні мови та література	Конкретизація
84	illiteracy	безграмотність	Пошук словникових

			відповідників
85	impartiality	неупередженість	Пошук словникових відповідників
86	innovation	запровадження новітніх методів	Додавання
87	institute	інститут	Адаптивне транскодування
88	instructor	інструктор	Транслітерування
89	intelligence	інтелект	Пошук словникових відповідників
90	interview	співбесіда	Пошук словникових відповідників
91	janny	шкільний сторож у Шотландії	Переклад неметафоричним словом
92	laboratory	лабораторія	Адаптивне транскодування
93	learning	вивчення	Пошук словникових відповідників
94	lectern	поміст для лектора	Додавання
95	literacy	грамотність	Пошук словникових відповідників
96	lycee	ліцей	Змішане транскодування
97	manual	посібник	Пошук словникових відповідників
98	mathematics	математика	Змішане транскодування
99	matriculate	зараховувати до вищого навчального закладу	Додавання
100	matriculation	вступний іспит до ВНЗ	Додавання
101	medalist	медаліст	Транслітерування
102	meeting	нарада	Пошук словникових відповідників
103	memorandum	довідна записка	Пошук словникових відповідників
104	methodist	методист	Змішане транскодування
105	misconduct	порушення дисципліни	Додавання
106	monograph	монографія	Адаптивне транскодування
107	monomath	спеціаліст вузького профілю	Описовий переклад
108	multitasking	багатозадачність	Пошук словникових відповідників
109	narration	усний переказ	Додавання
110	neurobics	гімнастика для мозку	Переклад метафоричним словом
111	no-collar	працівник, котрий не має освіти й належних навичок	Описовий переклад
112	objectivity	об'єктивність	Пошук словникових відповідників

113	observatory	обсерваторія	Адаптивне транскодування
114	office	канцелярія	Пошук словникових відповідників
115	oratory	ораторське мистецтво	Додавання
116	outline	конспект	Пошук словникових відповідників
117	overstudy	перевантаження заняттями	Описовий переклад
118	paper	доповідь	Конкретизація
119	pedagogy	педагогіка	Адаптивне транскодування
120	pedology	педологія	Адаптивне транскодування
121	perception	сприйняття	Пошук словникових відповідників
122	personalization	фокусуватися на індивідуальності учня	Заміна частини мови
123	plagiarism	плагіат	Пошук словникових відповідників
124	podcast	подкаст	Транскрибування
125	President	ректор	Пошук словникових відповідників
126	prespecified	заданий наперед	Додавання
127	prevention	недопуск	Антонімічний переклад
128	principal	завідувач школою	Додавання
129	professor	професор	Транскрибування
130	prog.	наглядач в університеті	Переклад відповідною повною формою слова або словосполученням
131	program	програма	Адаптивне транскодування
132	prompting	підказування	Пошук словникових відповідників
133	pupil	вихованець	Генералізація
134	quarantine	карантин	Транскрибування
135	questioning	опитування	Пошук словникових відповідників
136	re-attestation	переатестація	Пошук словникових відповідників
137	rector	ректор	Транслітерування
138	refectory	їдальня	Пошук словникових відповідників
139	reformatory	виправно-трудова будівля	Додавання
140	report	звіт	Пошук словникових відповідників
141	reprimand	догана	Пошук словникових відповідників

142	reprimanded	той, хто отримав зауваження	Описовий переклад
143	research	науководослідна робота	Додавання
144	result	результат	Адаптивне транскодування
145	savant	відомий науковець	Додавання
146	scholar	фахівець з гуманітарних наук	Додавання
147	scholarship	стипендія	Пошук словникових відповідників
148	school	школа	Пошук словникових відповідників
149	scientism	методи та принципи науки	Додавання
150	scientist	фахівець з природничих наук	Додавання
151	skill	вміння та навички	Додавання
152	student	студент	Транслітерування
153	students	учнівська молодь	Додавання
154	study	навчатися	Пошук словникових відповідників
155	subgroup	підгрупа	Пошук словникових відповідників
156	subject	навчальна дисципліна	Пошук словникових відповідників
157	teach	вчити	Пошук словникових відповідників
158	teaching	викладання	Пошук словникових відповідників
159	teaming	утворення груп між викладачами (4-6 осіб) та студентами (60-80 осіб)	Додавання
160	technique	методика	Пошук словникових відповідників
161	test	тест	Транслітерування
162	thesis	дисертація	Конкретизація
163	tracking	поділ учнів на групи в залежності від їхніх академічних успіхів у початковій школі	Описовий переклад
164	training	тренування	Пошук словникових відповідників
165	transition	перехід на наступний курс	Додавання
166	trimester	триместр	Змішане транскодування
167	tutor	керівник групи студентів	Додавання
168	validation	процес визначення рівня академічного курсу	Описовий переклад
169	vocabulary	словниковий запас	Додавання
170	waithood	період, коли необхідно розпочинати кар'єрну діяльність, а особисте життя та пошук оселі відтермінуються на невизначений час	Переклад неметафоричним словом

171	webinar	вебінар	Транскрибування
172	year	курс (рік навчання)	Конкретизація

Додаток Б

Складні педагогічні терміни англійської мови та способи їх перекладу

№	Термін	Переклад	Трансформація
1	achievement-based	той, що засновується на досягненнях	Описовий переклад
2	activity-based	той, що засновується на діяльності	Описовий переклад
3	all-nighter	нічне навчання	Переклад неметафоричним словом
4	audiolingual	аудіолінгвальний	Адаптивне транскодування
5	audiovisual	аудіовізуальний	Адаптивне транскодування
6	B. A.	Бакалавр в галузі гуманітарних наук	Переклад відповідною повною формою слова або словосполученням
7	babydult	доросла людина, яка захоплюється тим, що подобається молоді	Переклад неметафоричним словом
8	benchmarks	критерій оцінювання	Зміна числа
9	bibliophile	книголюб	Переклад метафоричним словом
10	blackboard	дошка	Пошук словникових відповідників
11	boarding-school	пансіон	Вилучення
12	brainpower	наукові кадри	Зміна числа
13	brainwashing	контроль розуму	Переклад неметафоричним словом
14	bread-study	заняття для оволодіння фахом	Переклад неметафоричним словом
15	bullycide	самогубство дитини через залякування	Описовий переклад
16	bullyproofing	заходи, спрямовані на викорінення хуліганства в школах	Зміна числа
17	call-board	дошка оголошень	Пошук словникових відповідників
18	car-schooling	навчання на колесах	Переклад метафоричним словом
19	chalkface	учителювання	Переклад неметафоричним словом
20	classmate	однокласник	Калькування
21	classteacher	класний керівник	Конкретизація
22	copy-book	зошит	Пошук словникових відповідників
23	cybereducation	навчання через мережу інтернет	Додавання
24	datahead	студент-всезнайка	Переклад метафоричним словом
25	diploma-winner	дипломант	Переклад неметафоричним словом

26	e-book	електронна книга	Переклад відповідною повною формою слова або словосполученням
27	e-learning	електронне навчання	Переклад відповідною повною формою слова або словосполученням
28	e-Science	віртуальна наука	Переклад відповідною повною формою слова або словосполученням
29	g-learning	навчання, що базується на іграх	Переклад відповідною повною формою слова або словосполученням
30	handbook	підручник	Вилучення
31	homework	домашнє завдання	Калькування
32	kidfluence	вплив дітей	Переклад неметафоричним словом
33	matriculability	готовність до складання вступних іспитів до ВНЗ	Додавання
34	microteaching	метод навчання вчителів, що використовує малі групи студентів і малі частини навчального матеріалу	Описовий переклад
35	need-gapping	часткова фінансова підтримка студентів	Додавання
36	nightline	студентська служба підтримки студентів	Додавання
37	one-to-one	комп'ютер для кожного студента	Описовий переклад
38	Oxbridge	Оксбридж	Транскрибування
39	paperwork	перевірка письмових робіт	Конкретизація
40	parentsplaining	пояснювальна бесіда, поблажливе тлумачення деталей виховного процесу людям, які не мають дітей	Переклад неметафоричним словом
41	redshirting	утримання дитини від дитячого садку протягом року для кращого її розвитку	Переклад неметафоричним словом
42	school-based	шкільний	Вилучення
43	school-to-work	"школа для роботи" (навчальний план підготовки робочої сили)	Переклад метафоричним словом
44	schoolleaver	випускник	Вилучення
45	self-teacher	самовчитель	Калькування
46	teach-in	диспут в університеті щодо злободенних питань	Описовий переклад
47	vice-chairman	заступник голови	Генералізація
48	videolibrary	відеобібліотека	Калькування
49	well-rounded	усебічно освічений	Конкретизація
50	whiteboard	дошка	Генералізація
51	work-book	збірник вправ	Додавання

52	xerocopy	ксерокопія	Адаптивне транскодування
53	zero-tasking	лінощі	Зміна числа

Додаток В

Педагогічні терміни-словосполучення англійської мови та способи їх перекладу

№	Термін	Переклад	Трансформація
1	«4 x 4» block schedule	розклад, за якого студенти мають 4 заняття по 90 хвилин кожного дня, що дозволяє закінчити курс за семестр	Описовий переклад
2	«Copernican» schedule	розклад, за якого студенти мають довші уроки для головних предметів, а коротші - для додаткових	Описовий переклад
3	«non-place» community	спільнота, яка не прив'язана до якоїсь певної території	Описовий переклад
4	21st century skills	навички для життя в ХХІ столітті	Додавання
5	ABA	прикладний аналіз поведінки	Переклад відповідною повною формою слова або словосполученням
6	academic acceleration	прискорене навчання талановитих учнів	Додавання
7	academic background	рівень освітньої підготовки	Генералізація
8	academic community	НТ	Переклад відповідним скороченням
9	academic competition	олімпіада зі шкільних предметів	Додавання
10	academic council	вчена рада	Калькування
11	academic degree	науковий ступінь	Калькування
12	academic experience	досвід наукової роботи	Додавання
13	academic hour	навчальна година у ВНЗ	Додавання
14	academic load	академічне навантаження	Калькування
15	academic status	вчене звання	Калькування
16	academic year	навчальний рік у ВНЗ	Додавання
17	access qualification	документ про попередню освіту	Конкретизація
18	achievement gap	відставати в академічних успіхах	Заміна частини мови
19	action research	експериментальне дослідження	Калькування
20	Adjunct Professor	Професор, що працює тимчасово, за сумісництвом, може, навіть на чверть чи півставки	Описовий переклад
21	admission requirements	вимоги до вступу	Калькування
22	admitted fact	загальновизнаний факт	Калькування
23	adult basic education	базова освіта дорослих	Калькування
24	adult education	освіта для дорослих людей	Додавання
25	advanced research	перспективні наукові дослідження	Додавання
26	advanced studies	поглиблений курс	Зміна числа
27	AFT	АФВ	Переклад відповідним

			скороченням
28	allied subjects	суміжні дисципліни	Калькування
29	amateur art circle	гурток художньої самодіяльності	Калькування
30	American College Testing Program	тест американського коледжу	Вилучення
31	Applicant Qualification Test	тест на визначення кваліфікації претендента	Додавання
32	art therapy	арт-терапія	Калькування
33	ASCD	Асоціація контролю та розробки розкладу	Переклад відповідною повною формою слова або словосполученням
34	assistant director of studies	заступник директора з навчальної роботи	Додавання
35	author's abstract	автореферат	Калькування
36	auxiliary educational stuff	навчально-допоміжний персонал	Калькування
37	B-school	школа бізнесу	Переклад відповідною повною формою слова або словосполученням
38	bibliographical survey	бібліографічний огляд	Калькування
39	big books	спеціалізована література для навчання дітей з особливими потребами, які мають не лише великий формат, але й просту лексику	Описовий переклад
40	blended learning	метод навчання, що поєднує традиційні та інноваційні методики	Описовий переклад
41	board of experts	кваліфікаційна комісія	Калькування
42	boarding-school pupil	вихованець школи-інтернату	Калькування
43	Bologna process	Болонський процес	Адаптивне транскодування
44	book depository	книгосховище	Калькування
45	brain-based education	навчання, що базується на принципах роботи мозку	Додавання
46	Business and Technician Education Council	Рада з питань технічної та підприємницької освіти (у бізнесі)	Додавання
47	C and B	вступні іспити	Зміна числа
48	candidate for a doctor's degree	докторант	Вилучення
49	Capstone course	предмет, який пропонується як частина обов'язкового курсу у ВНЗ, в американських і канадських університетах	Описовий переклад
50	career and technical education	професійно-технічна освіта	Вилучення
51	CELTA	Сертифікат викладання англійської мови	Переклад відповідною

		для дорослих	повною формою слова або словосполученням
52	Certificate of Proficiency	Свідоцтво про кваліфікацію	Калькування
53	character building	виховна робота	Калькування
54	chief librarian	завідувач бібліотекою	Генералізація
55	child care centre	центр піклування про дитину	Калькування
56	child rearing	дитячі ясла	Переклад неметафоричним словом
57	children's medical center	медичний центр для дітей	Калькування
58	children's recreation club	дитячий клуб	Вилучення
59	circumstantial report	докладна доповідь	Калькування
60	CKO (Chief Knowledge Officer)	СКО	Переклад відповідним скороченням
61	class and lesson system of teaching	класно-урочна система навчання	Калькування
62	class outing	позакласний захід	Конкретизація
63	class rank	рейтинг учня в класі	Додавання
64	class register	класний журнал	Калькування
65	class work	класна робота	Калькування
66	class-teaching organization	організація навчального процесу	Конкретизація
67	classroom climate	психологічний клімат у класі	Додавання
68	classroom management	організація учбового процесу	Генералізація
69	collective task	колективне завдання	Калькування
70	common room	загальна кімната для відпочинку	Додавання
71	common standards	загальний учбовий стандарт	Зміна числа
72	competent authority	компетентний фахівець	Конкретизація
73	competitive examination	конкурсний іспит	Конкретизація
74	complete higher education	закінчена вища освіта	Калькування
75	completion test	завершальний тест	Калькування
76	comprehensive school	загальноосвітня середня школа широкого профілю	Додавання
77	compulsory education	обов'язкова освіта	Калькування
78	compulsory subject	обов'язковий навчальний предмет	Додавання
79	computer literacy	комп'ютерна грамотність	Калькування
80	computer-aided instruction	навчання з використанням комп'ютерів	Додавання
81	concomitant learning	супутня освіта	Калькування
82	conflict management	управління конфліктом	Калькування
83	consultation center	консультаційний центр (у системі заочного чи дистанційного навчання)	Додавання

84	content area	предмет у рамках навчального плану	Описовий переклад
85	continuous education	безперервне навчання	Антонімічний переклад
86	control dictation	контрольний диктант	Калькування
87	control group	контрольна група	Калькування
88	conversational education	діалогове навчання	Конкретизація
89	core curriculum	базовий навчальний план	Додавання
90	correctional education	коригувальне навчання	Калькування
91	correspondence course	заочне навчання	Генералізація
92	course project	курсний проект	Калькування
93	CPE (Certificate of Proficiency in English)	Сертифікат володіння англійською мовою просунутого рівня	Переклад відповідною повною формою слова або словосполученням
94	creative thinking	креативне мислення	Калькування
95	credit based modular education	кредитно-модульна система навчання	Додавання
96	credit point	заліковий кредит	Пошук словникових відповідників
97	credit recovery	повторне проходження курсу з метою отримати залік	Описовий переклад
98	credit test	залік	Вилучення
99	criterion-referenced evaluation	оцінювання за заданими критеріями	Калькування
100	critical thinking	критичне мислення	Калькування
101	cross check	перехресний контроль	Конкретизація
102	cultural group	культурна група	Калькування
103	cultural-educational establishment	культурно-просвітницька установа	Калькування
104	culturally different children	діти з неблагополучних сімей (районів, нетрів тощо)	Описовий переклад
105	cumulative files	тека індивідуальних досягнень у навчанні	Додавання
106	cut-off date	дата закінчення терміну прийому письмових робіт	Конкретизація
107	CVM	метод суб'єктивної оцінки	Переклад відповідною повною формою слова або словосполученням
108	day for independent work	день самоврядування	Конкретизація
109	day nursery	дитячий заклад	Генералізація
110	day-care attendant	вихователька дитячого садка	Конкретизація
111	day-to-day work	стабільна робота	Генералізація
112	dean's office	деканат	Генералізація
113	degree inflation	знецінення дипломів вищої освіти	Додавання

114	demonstration lecture	демонстраційна лекція	Калькування
115	department chair	завкафедри	Переклад відповідним скороченням
116	department of journalism	журфак	Переклад відповідним скороченням
117	deputy dean for academic affairs	заступник декана з навчальної роботи	Калькування
118	detailed notes	докладний запис (лекції тощо)	Додавання
119	detention center	виправно-виховний центр для неповнолітніх	Конкретизація
120	diagnostic test	діагностичний тест	Калькування
121	diagnostics control	діагностичний контроль	Калькування
122	didactic game	дидактична гра	Калькування
123	differential approach to pupils	диференційований підхід до учнів	Калькування
124	differentiated teaching	диференційоване навчання	Калькування
125	differently abled persons	люди з обмеженими можливостями	Конкретизація
126	diploma thesis	дипломна робота	Генералізація
127	director of studies	завідувач навчальною частиною	Додавання
128	dispute settlement	урегулювання конфліктів	Калькування
129	distance education	дистанційна освіта	Калькування
130	Distinguished Figure in Science and Technology	Заслужений діяч науки і техніки	Калькування
131	Distinguished Professor	заслужений професор	Калькування
132	doctoral studies	докторантура	Генералізація
133	double sessions	заняття у дві зміни (у школі)	Додавання
134	early childhood education	виховання в ранньому дитинстві	Калькування
135	Education Law	закон про освіту	Калькування
136	education legislation	законодавство про освіту	Калькування
137	education market	ринок освіти	Калькування
138	education mortgage	несплата коштів установі, що надала кредит на навчання, після закінчення навчання	Антонімічний переклад
139	education officer	співробітник відділу освіти	Конкретизація
140	educational activities	виховні заходи	Калькування
141	educational background	здобута освіта	Конкретизація
142	educational benefit	допомога у навчанні	Генералізація
143	educational guidance	педагогічне керівництво	Конкретизація
144	educational leave	навчальна відпустка	Генералізація
145	educational principles	принципи виховання	Калькування

146	educational retardation	відставання у навчанні	Калькування
147	EFA	Освіта для всіх	Переклад відповідною повною формою слова або словосполученням
148	EIT	ЗНО	Переклад відповідним скороченням
149	elaborate study	детальне вивчення	Конкретизація
150	Elf (English as a Lingua Franca)	англійська як контактна мова	Переклад відповідною повною формою слова або словосполученням
151	ELM	амер. тест для визначення рівня знань з математики у вступників до коледжу чи університету	Описовий переклад
152	Emeritus Professor	професор-емерит, викладач, який іде на пенсію	Додавання
153	empty nest syndrome	"синдром порожнього гнізда" (відчуття туги батьків за своїми дітьми)	Переклад метафоричним словом
154	enhanced education	поглиблене вивчення	Калькування
155	enter smb for examinations	допускати когось до іспитів	Калькування
156	entrance application	заява на вступ (до ВНЗ)	Додавання
157	entrance fee	вступний внесок	Генералізація
158	entrance test	вступний тест	Калькування
159	equity education	програма, що враховує соціально-культурне розмаїття населення	Описовий переклад
160	ESMT	ЄШМТ (Європейська школа менеджменту і технологій)	Переклад відповідним скороченням
161	examination board	атестаційна комісія	Генералізація
162	examination paper	екзаменаційна робота	Калькування
163	examination period	сесія	Конкретизація
164	examining body	екзаменаційна комісія	Конкретизація
165	exceptional child	дитина з відхиленнями від норми (позитивними чи негативними)	Генералізація
166	executive MBA program	програма MBA для керівників	Калькування
167	experimental curriculum	експериментальний навчальний план	Додавання
168	experimental teaching	експериментальне викладання	Калькування
169	explanatory note	пояснювальна записка	Калькування
170	expository paper	оглядова стаття	Калькування
171	external student	заочник	Вилучення
172	extra credit	додатковий бал	Пошук словникових відповідників
173	extra-curricular activity	позакласні заняття	Зміна числа

174	extract from the minutes	витяг з протоколу	Зміна числа
175	extracurricular activities	діяльність поза межами розкладу	Зміна числа
176	extramural courses	заочні курси	Переклад неметафоричним словом
177	extreme case	надзвичайний випадок	Калькування
178	family child care home	дитячий садок сімейного типу	Пошук словникових відповідників
179	feeling of contradiction	відчуття протиріччя	Калькування
180	foreign department	ІВ	Переклад відповідним скороченням
181	foreign school	іноземна школа (школа у країні X із системою навчання країни Y)	Додавання
182	free schools	амер. "вільна школа" (з вільним вибором предметів, без обов'язкового відвідування занять)	Зміна числа
183	FSA	Консультант у справах іноземних студентів	Переклад відповідною повною формою слова або словосполученням
184	GATE	Освіта для обдарованих та талановитих	Переклад відповідною повною формою слова або словосполученням
185	GCE	загальний сертифікат про освіту	Переклад відповідною повною формою слова або словосполученням
186	GCSE	сертифікат про середню освіту (у Великобританії)	Переклад відповідною повною формою слова або словосполученням
187	general pedagogics	загальна педагогіка	Калькування
188	general subjects	загальноосвітні предмети	Конкретизація
189	global education	глобальна освіта	Калькування
190	grade point average	середній бал	Вилучення
191	grades K through 12	амер. повна середня школа	Описовий переклад
192	graduate student	магістрант або аспірант	Конкретизація
193	graduate work	випускна робота	Калькування
194	graduated physical exercise	дозоване фізичне навантаження	Калькування
195	graduating student	випускник (вищого навчального закладу)	Додавання
196	graduation examination	випускний іспит	Калькування
197	grant application	заява на надання стипендії	Генералізація
198	graphic example	наочний приклад	Генералізація
199	group study	групові заняття	Зміна числа
200	group training	групове навчання	Калькування

201	have a viva (for undergraduate degree)	захищати диплом	Вилучення
202	HCC	БАК	Переклад відповідним скороченням
203	health certificate	довідка про стан здоров'я	Додавання
204	high [secondary] school	гімназія	Конкретизація
205	higher education institute	ЗВО	Переклад відповідним скороченням
206	hold back	залишати на другий рік	Конкретизація
207	home education	домашня освіта	Калькування
208	Honored Educationalist	Заслужений працівник сфери освіти	Додавання
209	honors degree	диплом із відзнакою	Конкретизація
210	hookup chart	діаграма, яка нібито деталізує особисті стосунки на території коледжу	Описовий переклад
211	hot housing	«тепличний метод», інтенсивна методика навчання дітей, щоб виховати їх дуже освіченими	Переклад метафоричним словом
212	IB	міжнародний бакалавріат	Переклад відповідною повною формою слова або словосполученням
213	IEP	Індивідуальна освітня програма	Переклад відповідною повною формою слова або словосполученням
214	illustrative material	ілюстративний матеріал	Калькування
215	illustrative unit	методична розробка	Конкретизація
216	in-service education	підвищення кваліфікації	Генералізація
217	in-service training	підвищення кваліфікації без відриву від виробництва	Конкретизація
218	inaugural lecture	вступна лекція	Пошук словникових відповідників
219	industrial training	виробниче навчання	Калькування
220	information scent	інформаційно-дослідницький нюх	Додавання
221	inmate of a children's house	вихованець дитячого будинку	Калькування
222	inspection board	інспекція	Вилучення
223	instructional aids	методичні матеріали	Конкретизація
224	instructional innovation	навчальне нововведення	Конкретизація
225	instructional material center	методичний центр	Вилучення
226	instructional media	засоби навчання	Зміна числа
227	integrated course of studies	інтегрований курс навчання	Калькування

228	integrated learning system	інтегрована система навчання	Калькування
229	intelligence level	розумові здібності	Зміна числа
230	intensive course	інтенсивний курс	Калькування
231	interactive board	інтерактивна дошка	Калькування
232	interactive education method	інтерактивний метод навчання	Калькування
233	interdisciplinary exam	міждисциплінарний іспит	Калькування
234	interdisciplinary teaming	міждисциплінарна підготовка	Калькування
235	international exchange	міжнародний обмін	Калькування
236	International Standard Classification of Education	Міжнародна стандарт класифікації освіти	Калькування
237	intramural basis	очна форма навчання	Переклад неметафоричним словом
238	introductory course	вступний курс (до наукової дисципліни)	Додавання
239	IQ test	IQ тест	Переклад відповідним скороченням
240	JISC	Комітет об'єднаних інформаційних систем	Переклад відповідною повною формою слова або словосполученням
241	jot down	стисло занотовувати	Переклад неметафоричним словом
242	jump start program	спеціальні програми, що використовують інтенсивні методи розвитку інтелектуальних здібностей дитини	Переклад неметафоричним словом
243	just-in-time learning	навчання за потреби	Переклад неметафоричним словом
244	keep one's head	не розгубитися	Антонімічний переклад
245	key stage	ключовий етап Національної програми навчання у Британії	Додавання
246	keyboard revolution	«комп'ютерна революція» (інтенсивне впровадження комп'ютерних технологій у навчання)	Переклад метафоричним словом
247	know smth from A to Z	знати щось від А до Я	Переклад метафоричним словом
248	knowledge angel	експерт в одній або декількох бізнесових галузях	Переклад неметафоричним словом
249	knowledge market	ринок знань	Калькування
250	Kumon method	Метод Кумона, що забезпечує індивідуальний підхід до навчання відповідно до здібностей і підготовки	Додавання
251	laboratory equipment	лабораторне обладнання	Калькування
252	laboratory experiment	лабораторний експеримент	Калькування
253	laboratory findings	дані лабораторного дослідження	Додавання

254	laboratory technician	лаборант	Вилучення
255	laboratory test	лабораторне випробування	Генералізація
256	language laboratory	лінгафонний кабінет	Конкретизація
257	largescale organizational work	організаційно-масова робота	Вилучення
258	Laureate of the State Award	Лауреат Державної премії	Калькування
259	laws of pedagogy	закони педагогіки	Калькування
260	learner-centered education	освіта, що зосереджується на учневі	Описовий переклад
261	learning culture	середовище, що заохочує навчання	Описовий переклад
262	learning handicap	порушена здатність до навчання	Описовий переклад
263	learning objectives	навчальні цілі	Калькування
264	learning package	навчально-методичний комплекс для самостійної роботи учня	Додавання
265	lecture course	лекційний курс	Калькування
266	lecture room	аудиторія	Вилучення
267	lecture theatre	лекційна зала	Калькування
268	lifelong learning	навчання протягом життя	Калькування
269	lifelong learning and training	безперервне навчання і підготовка кадрів	Додавання
270	lifetime parenting	безперервне піклування (явище, коли батьки й досі піклуються про своїх вже дорослих дітей, особливо тоді, коли ті з ними мешкають)	Антонімічний переклад
271	local net	локальна мережа	Калькування
272	LWL	концепція навчання, яка включає в себе навчання в реальних умовах поза межами традиційної класної кімнати	Переклад відповідною повною формою слова або словосполученням
273	M. Sc.	Магістр у галузі природничих наук	Переклад відповідною повною формою слова або словосполученням
274	man of vast reading	начитана людина	Переклад неметафоричним словом
275	marginal note	замітка на полях	Калькування
276	mark papers	перевіряти зошити і ставити оцінки	Додавання
277	Master's degree	магістр	Вилучення
278	mastering of skills	засвоєння умінь	Калькування
279	medical examination	лікарський огляд	Калькування
280	medical inspection room	медичний пункт	Описовий переклад
281	meet in council	збиратися для наради	Конкретизація
282	mental action	розумова діяльність	Калькування

283	Merited Worker of Education	Заслужений діяч освіти	Калькування
284	methodics instructive regulations	методичні вказівки	Вилучення
285	methodological advice	методичні рекомендації	Калькування
286	methodological question	методологічне питання	Калькування
287	military commissariat	військкомат	Переклад відповідним скороченням
288	mind mapping	графічна схема зв'язків	Додавання
289	Minister of Education	міністр освіти	Калькування
290	multicultural education	полікультурна освіта	Калькування
291	musical instrument	музичний інструмент	Калькування
292	Named Chair	іменний професор	Калькування
293	NAS	НАН	Переклад відповідним скороченням
294	National Center for Educational Statistics	амер. Федеральний статистичний центр освіти	Калькування
295	National Council of Teachers of Mathematics	Національна рада математиків	Вилучення
296	national policy on education	державна освітня політика	Калькування
297	NCLB	Вільний та рівний доступ кожної дитини до освіти	Переклад відповідною повною формою слова або словосполученням
298	New American Schools Development Corporation	Організація сприяння розвитку шкіл нового типу	Вилучення
299	new arrival	новачок (про школярів)	Вилучення
300	NGfL	Британська національна освітня мережа	Переклад відповідною повною формою слова або словосполученням
301	non-enrolled student	вільний студент (не занесений до списків)	Переклад метафоричним словом
302	non-formal education	неформальна освіта	Калькування
303	non-teaching staff	допоміжні кадри	Антонімічний переклад
304	occupational mobility	здатність змінювати професію	Описовий переклад
305	on the basis of competitive bidding	на конкурсній основі	Калькування
306	online learning communities	віртуальні навчальні товариства	Калькування
307	open doors day	день відкритих дверей	Калькування
308	open plan school	школа вільного планування (звичайно, початкова школа, де поділ на класні приміщення є лише умовним)	Калькування

309	open-book test	тест з незакритою книгою	Антонімічний переклад
310	optional subject	факультатив	Вилучення
311	organizational supervision	методичне керівництво	Конкретизація
312	out-of-school children	діти, що не ходять до школи	Антонімічний переклад
313	overt behavior	поводитися відкрито	Заміна частини мови
314	pancake people	інтернет-користувачі, які читають багато, але поверхнево	Переклад неметафоричним словом
315	parachute kids	"діти-парашутисти" (діти, яких батьки залишили у більш розвинутій країні, куди батьки відправилися на заробітки)	Переклад метафоричним словом
316	paradigm shift	новий спосіб мислення та інтерпретації реальності	Додавання
317	parent-teacher association	амер. асоціація батьків та вчителів	Зміна числа
318	parents' association	батьківський комітет	Калькування
319	parents' meeting	батьківські збори	Зміна числа
320	pass a viva	захистити дисертацію	Пошук словникових відповідників
321	passing mark	прохідний бал	Калькування
322	peer partner learning	студент "виконавець" співпрацює зі студентом "помічником"	Заміна частини мови
323	performance assessment	оцінювати учнів під час їх діяльності	Заміна частини мови
324	personal achievements studies	акмеологія	Вилучення
325	personal learning plan	особистий навчальний план	Калькування
326	Ph. D. thesis	кандидатська дисертація	Конкретизація
327	Ph.D.	доктор наук	Переклад відповідною повною формою слова або словосполученням
328	PLE	персональне навчальне середовище	Переклад відповідною повною формою слова або словосполученням
329	plenary session	пленарне засідання	Калькування
330	pop quiz	тест, про який не попереджали заздалегідь	Антонімічний переклад
331	popular-science literature	науково-популярна література	Калькування
332	Post Graduate Certificate of Education	післядипломний сертифікат вчителя (видається після отримання диплома бакалавра)	Конкретизація
333	post-basic education	неповна середня освіта	Генералізація
334	post-graduate research course	аспірантура	Вилучення
335	practical training for students	виробнича практика студентів	Калькування

336	pre-school child	дошкільник	Вилучення
337	pre-school education	дошкільне виховання	Калькування
338	pre-school institution	дошкільний заклад	Калькування
339	pre-school pedagogy	дошкільна педагогіка	Калькування
340	pre-vocational education	допрофесійне навчання	Калькування
341	predictive assessment	попередня оцінка	Конкретизація
342	preferential packaging	рейтингове преміювання студентів	Додавання
343	prep school	приватні курси	Зміна числа
344	preparatory courses	курси підготовки	Калькування
345	presiding examiner	екзаменатор, що проводить письмовий іспит	Описовий переклад
346	principal speaker	доповідач	Вилучення
347	problem solving	вирішити задачу	Заміна частини мови
348	progress check	контроль успішності	Генералізація
349	project-based learning	навчання в процесі реалізації проектів	Описовий переклад
350	psychologic-pedagogical experiment	психоло-гопедагогічний експеримент	Калькування
351	psychological pedagogical diagnostics	психолого-педагогічна діагностика	Калькування
352	pull-out programs	отримувати завдання для малих груп поза класною кімнатою	Заміна частини мови
353	punk learning	відмова від традиційних методик, коли навчальний процес регулюється тим, хто навчається	Описовий переклад
354	pupil mobility	мобільність учнів	Калькування
355	qualification card	атестаційна картка	Конкретизація
356	qualifying examinations for the Candidate degree	кандидатський мінімум	Вилучення
357	quick check	завдання на закріплення матеріалу	Описовий переклад
358	read & paraphrase	читання та перефразування	Заміна частини мови
359	read aloud	читання дорослими дітям	Заміна частини мови
360	real-time learning	онлайн навчання	Конкретизація
361	recognized method	загальноновизнаний метод	Калькування
362	recommended list of books	список рекомендованих книг	Калькування
363	recurrent education	переодична освіта	Калькування
364	reference books	довідкова література	Зміна числа
365	reformatory school	виховна колонія	Конкретизація
366	register at a school	записувати до школи	Калькування
367	remedial class	додаткові позакласні заняття	Додавання

368	remedial pedagogy	коригувальна педагогіка	Калькування
369	remote monitoring	дистанційний контроль	Калькування
370	research and practice conference	науково-практична конференція	Вилучення
371	research project	дослідницький проект	Калькування
372	research technique	методика досліджень	Калькування
373	research topic	тема дослідження	Калькування
374	research worker	науковий співробітник	Калькування
375	rocket science	нелегке завдання	Антонімічний переклад
376	sandwich course	сендвіч-курс (навчання-стажування-навчання)	Переклад метафоричним словом
377	sanitary measures	оздоровлювальні заходи	Калькування
378	school administration	дирекція школи	Калькування
379	school choice	обирати школу для дитини	Заміна частини мови
380	school community	учасники освітнього процесу	Зміна числа
381	school guidance counselor	шкільний методист	Конкретизація
382	school hours	години занять у школі	Додавання
383	school leadership	керівництво школи	Калькування
384	school plan	шкільний план	Калькування
385	school superintendent	шкільний інспектор	Пошук словникових відповідників
386	school violence	наси́льство у школі	Калькування
387	science of science	наукозна́вство	Вилучення
388	scientific activities	наукова діяльність	Зміна числа
389	scientific advisor	науковий керівник	Калькування
390	scientific breakthrough	наукове відкриття	Генералізація
391	scientific circle	науковий гурток	Калькування
392	scientific community	наукове коло	Генералізація
393	scientific data	наукові дані	Зміна числа
394	Scientific Research Institute	науково-дослідний інститут	Калькування
395	scientific secretary	вчений секретар	Калькування
396	Scientific Technical Committee	науково-технічний комітет	Калькування
397	scientific-industrial cooperation	науково-виробнича кооперація	Калькування
398	scoring rubric	система оцінювання	Генералізація
399	secular education	відокремлена від церкви освіта	Описовий переклад
400	self-paced study	гнучка форма навчання	Описовий переклад

401	senior lecturer	доцент	Вилучення
402	senior thesis	дипломна робота	Генералізація
403	sense of importance	відчуття важливості	Калькування
404	short-time course	короткостроковий курс	Калькування
405	sightseeing bus	екскурсійний автобус	Конкретизація
406	simulation game	імітаційна гра	Калькування
407	skill acquisition equipment	навчальне обладнання (для професійної освіти)	Вилучення
408	snow day	ненавчальний день через снігопад	Антонімічний переклад
409	social care teacher	соціальний педагог	Вилучення
410	social educator	соціальний вихователь	Калькування
411	social promotion	переведення "слабких" студентів на наступний навчальний рівень, щоб вони навчалися з однолітками	Описовий переклад
412	SOLE	самоорганізоване навчальне середовище	Переклад відповідною повною формою слова або словосполученням
413	spot check	вибірковий контроль	Переклад неметафоричним словом
414	state educational institution	державний навчальний заклад	Калькування
415	state grant	державна стипендія	Генералізація
416	State Inspection of Institution of Education at the Ministry of Education and Science of Ukraine	державна інспекція закладів освіти при Міністерстві освіти і науки України	Калькування
417	STR	НТР	Переклад відповідним скороченням
418	student engagement	робота зі студентами	Калькування
419	student loan	кредит на одержання освіти	Описовий переклад
420	student's record book	залікова книжка	Вилучення
421	study by correspondence	вчитися заочно	Пошук словникових відповідників
422	study horse	той, хто багато навчається	Описовий переклад
423	study room	кабінет	Вилучення
424	study under disadvantages	вчитися в несприятливих умовах	Додавання
425	study-room assistant	лаборант (у навчальному кабінеті)	Вилучення
426	summative evaluation	підсумкове оцінювання	Калькування
427	summer school	літня курс	Конкретизація
428	summer vacation	літні канікули у вищому навчальному закладі	Додавання

429	superficial knowledge	поверхневі знання	Калькування
430	supplementary studies	додаткові заняття з певного предмета	Додавання
431	survey course	оглядовий курс	Калькування
432	sweep room	шкільне приміщення, у якому утримуються учні, які запізналися	Переклад неметафоричним словом
433	take it easy	не хвилюйтеся	Антонімічний переклад
434	take your time	не поспішай	Антонімічний переклад
435	teacher autonomy	незалежність учителів	Зміна числа
436	teachers college	педінститут	Переклад відповідним скороченням
437	teachers' guide	довідник учителя	Калькування
438	teachers' meeting	педагогічна рада	Генералізація
439	teaching aids	засоби допомоги вчителю	Додавання
440	teaching and educational establishment	навчально-виховний заклад	Вилучення
441	teaching methods	методика викладання	Зміна числа
442	teaching practice	педагогічна практика	Калькування
443	team teaching	командне навчання	Калькування
444	Tenure Position	так звані "довічні" або "безстрокові контракти" для професорів	Описовий переклад
445	term paper	курсова робота	Генералізація
446	TESOL	Викладання англійської мови як другої іноземної	Переклад відповідною повною формою слова або словосполученням
447	think-pare-share	«подумай-обґрунтуй-вислови» (техніка, що використовується для уповільнення викладу матеріалу та для заохочення учнів (студентів) брати участь у веденні уроку)	Переклад метафоричним словом
448	thirst for knowledge	жага знань	Калькування
449	training pack	навчально-методичний комплекс для дистанційного навчання	Додавання
450	transferrable skills	непрофесійні навички	Антонімічний переклад
451	tutorial system	система прикріплення студентів до кураторів	Описовий переклад
452	unique student identifier	унікальний код студента	Калькування
453	United States Distance Learning Association	Американська асоціація он-лайн навчання	Конкретизація
454	universal education	загальна освіта	Калькування
455	universal military training	загальне військове навчання	Калькування
456	University Professor	університетський професор	Калькування

457	university-industrial complex	університетсько-індустріальний комплекс (зрощення університетів з корпораціями)	Калькування
458	unsatisfactory mark	незадовільна оцінка	Калькування
459	unskilled worker	некваліфікований фахівець	Калькування
460	V. A.	Магістр у галузі гуманітарних наук	Переклад відповідною повною формою слова або словосполученням
461	values certification	стратегія, спрямована на зміну системи цінностей студентів, які повинні обирати систему цінностей на свій розсуд	Описовий переклад
462	virtual class	віртуальний клас	Калькування
463	virtual course	віртуальні курси	Зміна числа
464	virtual learning environment	віртуальне навчальне середовище	Калькування
465	vision statement	принципи учбового закладу	Зміна числа
466	visiting lecturer	запрошений лектор	Калькування
467	Visiting Professor	Професор, що тимчасово заміщує посаду постійного викладача через його відсутність (наприклад, стажування)	Описовий переклад
468	visual memory	зорова пам'ять	Калькування
469	visual presentation	наочність	Вилучення
470	voluntary attendance	вільне відвідування занять	Додавання
471	walking bus	організована група учнів, які разом ходять до школи під наглядом батьків	Переклад неметафоричним словом
472	Winner of a Scholarship of the Cabinet of Ministers	Переможець стипендії Кабінету Міністрів	Калькування
473	withdraw course	не закінчити курс	Антонімічний переклад
474	word drill exercise	вправа на запам'ятовування слів	Переклад неметафоричним словом
475	write in print	писати друкованими літерами	Додавання

Додаток Д

Відсоткове співвідношення застосованих трансформацій при перекладі педагогічної термінологіки у перекладознавчому аспекті

